

4078

Зеленый лист

2-й экземпляр

491-99-8

G-15-11-18

1282

2010

Միջ. գր. 3. Վիպարիսյանց թիվ 306

306/53

306

ՀԱՅՈՅ ԼԵՂՈՒԻ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՅՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ-ՏԱՐՈՒԱՅ

ԴԱՍԱԳԻՐԳ

ՅՕՐԻՆԵՅ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆԱԶԱՐԵԱՆՅ

Թաթակի կրթութիւնը համեմատել են երե-
կայի կրթութեան հետ. աւելի իրաւացի կը
լինէր երեկայի կրթութիւնը համեմատել
թաթակի կրթութեան հետ
ԲԻԲՅՈՆ

Տ Փ Խ Ի Ս

2002

491.99-8
Ը-15

ՏԱՐԱՆ Մ. ՎԱՐԳԱՆԵԱՆՅԻ ԵՒ ԸՆԿ.
1882

491.99-8
150750888

ՀԱՅՈՑ ԼԵՂՈՒԻ

428
166-ՆԱ

ՈՒՍՈՒՅԻՉ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՊՐԱՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐՈՒԱՅ

ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ՅՕՐԻՆԵՑ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՆԱԶԱՐԵԱՆՅ

Թուփուկի կրթութիւնը համեմատել են երե-
խայի կրթութեան հետ. աւելի երաւացի կը
լինէր երեխայի կրթութիւնը համեմատել
թուփուկի կրթութեան հետ:

ԲԻԻՅՅՈՆ

Տ Փ Խ Ի Ս

ՏՊԱՐԱՆ Մ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆՏԻ

1882

(1002
8890)

19972 - 59

36787 var h₁

1885

1800 1801 1802 1803 1804 1805 1806 1807 1808 1809 1810 1811 1812 1813 1814 1815 1816 1817 1818 1819 1820 1821 1822 1823 1824 1825 1826 1827 1828 1829 1830 1831 1832 1833 1834 1835 1836 1837 1838 1839 1840 1841 1842 1843 1844 1845 1846 1847 1848 1849 1850 1851 1852 1853 1854 1855 1856 1857 1858 1859 1860 1861 1862 1863 1864 1865 1866 1867 1868 1869 1870 1871 1872 1873 1874 1875 1876 1877 1878 1879 1880 1881 1882 1883 1884 1885 1886 1887 1888 1889 1890 1891 1892 1893 1894 1895 1896 1897 1898 1899 1900 1901 1902 1903 1904 1905 1906 1907 1908 1909 1910 1911 1912 1913 1914 1915 1916 1917 1918 1919 1920 1921 1922 1923 1924 1925 1926 1927 1928 1929 1930 1931 1932 1933 1934 1935 1936 1937 1938 1939 1940 1941 1942 1943 1944 1945 1946 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958 1959 1960 1961 1962 1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618

8540932 0909193

Er 39909.10 1948

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 6-го Мая, 1882 года.

Тип. М. Вартамянца и К^о. противъ Троиц. цер. д. № 11.

ԱԶԳԻ ԱՆՁՆԱՆՈՒԷՐ ՄՇԱԿ

64

ՆՈՐԱ ՆՈՐ ԼԵԶՈՒՒ

Հ Ի Մ Ն Ա Ք Ա Ր Ը Զ Ք Ո Ղ

Q R S T U V A R

ՄՏԵՓԱՆՆՈՍ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑԻ

ԱՆՔՆՔԵԼԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ኮሌር ቀበቶችና ሊፖላስ በኩል ከሆነ

ՆՈՒՐՈՒՄ Է

30 p h n n r:

Հայոց ազգի տունը պիտոյ է և կարող է միայն շինուիլ նորա լեզուի շինութեամբը:

Հայն իւր լեզուն պարտական է համարել՝ իւր ամենասուրբ բանը, իւր աչքի լոյսը, իւր սրտի արիւնը, իւր կենդանութեան հիմքը, իւր պատիւն ու պարծանքը:

Ս. Ն ա գ ա ղ ե ա ն ց .

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Ա.

Դասագրքիս մասին մի քանի առաջնորդող խօսք:—Սորա շէնքը կառուցուած է այն հաստատ հմբի վերայ, որ ուսումնասիրել են տալիս մեզ այս գրքով իւր լեզուն սովորող մանկան մտաւոր կարողութիւնները: Այն մանուկը, որ գործ պէտք է ունենայ այս դասագրքի հետ, այն մանուկը, որի համար սա յօրինուած է, տակաւին այն աստիճան զարգացած չէ, որ կարողանայ հասկանալ մտքերի կաղմակերպուելու եղանակները: Նա դեռ այնքան հասունացած չէ, որ կարողանայ գտնել այն նուրբ թերի ծայրը, որի վերայ՝ ինչպէս օղակները շղթայի վերայ, հագցրուած են մտքի մասունքը. որոնց ամբողջութիւնը մի որոշ գաղափար է ստեղծում իւր մանկական ուղեղում:

Այդ հասակի մանուկը միայն ընդհատուած իմաստներից է կարողանում մի հասկացողութիւն կազմել: Նորա համար խօսակցութեան բաղադրիչ մասները պէտք է որոշ որոշ լինեն, իրար հետ չմիացած, ո՛չ մի կապով չկապուած. խօսքի, մտքի իւրաքանչիւր մասը, եթէ կարելի է այսպէս ասել, պէտք է շօշափելի լինի իւր ուղեղի համար: Ի՛նչ որ չափահասը երեւակայելով է ըմբռնում, այն մանուկը մտաւորապէս շօշափելով պէտք է ըմբռնի:

Ահա՛ այս պատճառով էլ մեր ձեռնարկած հասակի մանկանց մտաւոր ունակութիւնները և նոցա ի՛նչ աստիճանի զարգացման հասած լինելը ինկատի ունենալով, և այդ հանգամանքը մեր գործի համար հիմք ընդունելով՝ մեր դասագրքի մէջ պարունակուած բոլոր յօդուածներն էլ իրանց կաղմութեան ձեւով ու տեսակով աշխատել ենք յարմարեցնել մեր մանկանը: Թէպէտ հետզհետէ առաջ գնալով՝ բաւական շօշափելի

կերպով նկատուում է մեր յօդուածներն այդ օրինակ կազմութեան աստիճանաբար բարդութիւնը:

Մեր բոլոր յօդուածները ծայրէ ի ծայր այդ ուղղութեան դրոշմն են կրում իրանց վերայ և յօդուածներից մի քանիսը կրկնողաբար են կազմուած. նախ ընդհատ իմաստներով, ապա ի մի ձուլուած մտքերով:

Երգա՛րև, այն գիրքը՝ որ տալիս ենք արդէն կարգաւորունակութիւն ձեռք բերած մանուկներին, նոցա ապագայի համար շատ մեծ նշանակութիւն և վսեմ խորհուրդ պէտք է ունենայ իւր մէջ թաքցրած: Սակայն, քանի որ մեր կեանքը մեղ զլանում է այդ նպատակի համար ըստ ամենայնի յարմար նիւթեր մատակարարելու և քանի որ ուրիշ, ընդհանուր մարդկային նշանակութիւն ունեցող գրուածքներն էլ մեր ընտրած հասակի մանուկներին անմատչելի լինելու շատ անյարմարութիւնների հետ կարող են կապուած լինել,— ուստի առայժմ ստիպուած ենք ունեցածներովս գոհ մնալ, թէև նոքա միայն կիսով չափ են մեր աղգային կեանքի պատկերը կրում իրանց վերայ:

Մանուկներին առաջարկուող դասն էլ երբէք չպէտք է կազմուած լինի այնպիսի անմարսելի մտքերից, որոնք առանց ուսուցչի բացատրութեան չեն կարողանում տեղ գրտնել նոցա մանկական ուղեղում: Ի՞նչն է ստիպում մեղ այնպիսի ծանր դարձուածներով շարայարել մտքերը, որ կըրկին և կրկին պարտաւորուած լինենք նորանոր մեկնութիւններով հասկացնել մանուկներին: Ինչո՞ւ չպէտք է ուղղակի այնպիսի թեթև ու դիւրամբոնելի ձևով խօսենք նոցա հետ, որ առանց որ և իցէ պարզաբանութեան՝ ուղղակի հասկանան գրքի խօսքերը: Ինչո՞ւ պէտք է թարգմանչի միջնորդութեամբ խօսենք, երբ կարող ենք առանց որ և իցէ միջնորդի միմեանց հասկանալ:

Մեր դասագիրքը հաստատ մնալով այդ սկզբունքին՝ բոլորովն զանազանուում է ա՛յն բոլոր դասագրքերից, որոնք

մինչև օրս յօրինուած են մեր ձեռնարկած հասակի մանուկների համար:

Մանուկներին քերականական թուերի և ժամանակի գլխաւոր բաժանմունքների վերայ հասկացողութիւն տալու համար բերում ենք այստեղ մի քանի վարժութիւններ: Անտարակոյս, այս կէտում վարժուելուց յետոյ՝ ուսուցիչն ինքը կրբեմնապէս դասերի միջից թեթև նախադասութիւններ թուով փոխել կը տայ: Պարել է նա՛ւ ամբողջ յօդուածը այդպէս փոխել տալ:

Բ.

Ուղղագրութեան կանոններին ևս մանուկները իրանց հասկացողութեան համապատասխան տեղեակ պէտք է լինեն: Եւ որովհետև նոցա հասկացողութիւնը դեռ ևս շատ նեղ ու սահմանափակ է, այսպատճառով նոցա աւանդելի ուղղագրութիւնը պէտք է կայանայ միայն և եթ ամենակարեւոր կանոններ հաղորդելու մէջ: Հնչական մեթոդն էլ բաւական կարող է դիւրացնել ուղղագրութեան գործը:

Ահա՛ կարեւոր կանոնները.

1. Ա տառով վերջացող բառերի վերջը յ, դնելը (բացառութիւն կազմում են դերանունները):
2. Ա տառից յետոյ «ւ», գրելը:
3. Յատուկ անունը մեծ տառով սկսելը:
4. Ա տառով վերջացող յատուկ անունների վերջը (ուղղական հոլովում) «յ», չգրելը:
5. Հրամայեական բառերի վերջը յ, չգրելը:
6. Անունների յոգնակի թուումը և բայերի ու դերբայերի վերջաւորութեան մէջ «ե», գրելը:
7. Բացատրել որ ո՛չ մի բառ չէ վերջանում «ե», տառով:
8. Ու տառի գործածութիւնը ա՛յն բառերի սկզբումը, որոնց արտասանելու ժամանակ առաջ «վօ», է լսուում:

9. Թէ՛ բացարձակ և թէ՛ դասական թուական անուններն գրելը:

10. Ա, յ, ոյ, ե ա և ի և երկբարբառների գրելը:

11. Է, յ և օ տառերի գործածութիւնը:

12. Ռ և ր տառերի ուղղագրութեան մէջ արտասանութեամբ վարժեցնելը:

Բացառութիւնները միայն պատահած ժամանակը պէտք է յիշել. այն էլ ո՛չ բոլորը. այլ ամէն անգամ միայն մէկ պատահածը:

Բայց մեր ասելքը ուղղագրութեան մասին վերջացնելուց առաջ մի խօսք ևս ասելու պէտք ենք զգուժում:—Վրահայոց մանուկները իրանց ընտանեկան շրջանում մեծ մասամբ մայրենի լեզուով չզարգանալով՝ առհասարակ ենթարկուում են վրաց լեզուի ազդեցութեանը, որի վատ հետեանքներից մէկն էլ այն է լինում որ նոքա՝ վրաց լեզուի մէջ «Ռ» տառի բացակայութեան պատճառով ամենեւին չեն կարողանում արտասանել այդ տառը. այլ միշտ դորա փոխանակ «Բ» են արտասանում ու գրում: Եւ որովհետեւ այդ տառը գրեթէ ո՛չ մի ուղղագրական կանոնի չէ ենթարկուում և իսկպէս ուղղագրութիւնը դորա ուղիղ արտասանելու մէջ է կայանում, ուստի պէտք է շատանալ միայն արտասանութեանը ընտելացնելովը: Նոյնը պէտք է ասել նաև (բառերի վերջը գործածուող) «ը», տառի մասին:

Սակայն, որպէս զի այս կէտում ևս կարողանանք թեթևացնել թէ՛ ուսանողի և թէ՛ ուսուցչի աշխատանքը, մենք գրքիս վերջը առաջ ենք բերում մի ցանկ այն բոլոր բառերից, որոնց մէջ կայ յիշեալ տառը: Մանուկը միշտ աչքի առաջ ունենալով այդ բառերը՝ հետզհետէ կը վարժուի նոցա պատկերը իւր յիշողութեան մէջ ապաւորելովը:

Պէտք է ինկատի ունենալ որ դոքա «ռ» տառը ունեցող գրեթէ բոլոր բառերն են: Եւ, եթէ մանուկը մի տարուայ մէջ չի կարողանայ իւրացնել այդ բառերի գրութեան

ձևը, յաջորդ տարիներումն էլ իւր հարցերով կարող է դիմել այդ փոքրիկ ցանկին, որ նորան միշտ կարող է գոհ կացուցանել:

Բոլոր «Ռ» տառ ունեցող բառերի թիւն է 200:

Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է որ ուրիշ տեղի հայերի մասին ևս, որոնց արտասանութիւնը նոյնպէս աղաւաղուած է որևէից օտար լեզուի ազդեցութեան ներքոյ՝ պէտք է պարտուպատշաճ կերպով խնամք տանել այդ թերութիւնը վերացնելու համար:

Իսկ ամէն տեղի հայ մանուկների դործը առաւել ևս թեթևացնելու համար՝ գրքիս վերջումը կցում ենք նաև «է, յ և օ» տառերը ունեցող բոլոր բառերը, որոնց իւրաքանչիւրի թիւը ընդամենը 60 է:—Դոքա գրեթէ միայն հասարակ, արմատական բառերն են: Դժուար չէ մանկանը հասկանալ որ դոցանից ածանցուած բոլոր բառերն էլ նոյն տառերովը պէտք է գրուեն: Երբ մանուկը կը գիտենայ թէ ո՛ր բառերն են գրուում «է, յ, և օ» տառերով, որոնց թիւը այդքան սահմանափակ է, նա դիւրութեամբ կ'իմանայ որ մնացած բոլոր հարիւրաւոր ու հազարաւոր բառերը գրուում են «է, հ, ր և ո» տառերով:

Աւելորդ է ասելը որ մանուկները պէտք է ուղղեն գրքիս մէջ դիտմամբ տառասխալներով գրուած վարժութիւնները:

Ինչ վերաբերում է կէտադրութեանը և առոգանութեանը, այս հասակի համար բաւական է միայն բացատրել վերջակէտը (.), հարցականը (?) և հրամայականը (!):

Գ.

Զգալով նկարագրական չոր ու ցամաք յօդուածների ո՛չ միայն անմարտելի, այլ և անօգուտ լինելը՝ մենք խորշելով այդ ուղղութիւնից, ներկայացնում ենք մի դասագիրք որ գրեթէ սկզբից մինչև վերջը խօսակցական դասեր է ամփո-

փռում իւր մէջ: Նկարագրութիւնը կարող է տեղի ունենալ գաղափարներից դուրս:

Մանաւանդ չպէտք է մոռանալ այն հանգամանքը, որ մանուկներին միշտ ծամած պատառի սպասել տալով՝ մենք մեղքնում ենք նոցա մէջ գիտակցաբար զարգանալու միջոցները, թոյլ չտալով որ նոքա ինքնուրոյնաբար, իրանց սեպհահան ոյժերով ձեռք բերեն ամէն բան:

Եւ որպէս զի մանուկներին անծանօթ եղած բաները չմաշուին, չջնջուին, ու չմոռացուին նոցա՝ յիշողութիւնից՝ առանց նոցա փոքրիկ ուղեղի մէջ մի հասկացողութեան հետք թողնելու, մենք գրքիս վերջումը կցում ենք այդ բոլոր բաներից կազմուած մի փոքրիկ բառարան:

Ամէն տեղի ուսուցիչ կարող է իւրաքանչիւր դասի սկզբումը արտագրել տալ մանուկներին նոր յօդուածի բառերը, գրել տալով նոցա դիմացը իրանց բացատրութիւնները տեղաւոր անելու: Նոքա էլ իրանց ցանկացած բաների մէկնութիւնները որոնելիս հեշտութեամբ կարող են գտնել:

Ահա՛ վերջապէս այն գլխաւոր աղբիւրները, որոնցից մենք օգուտ ենք քաղել այս դասագիրքը կազմելիս.— 1. Հայկական յիսնակառակ—Ահա՛ն վարդապետ պարտիզակցի: 2. «Մանր վէպեր ու դասեր»—Մ. Մամուրեան. 3. «Աւետաբեր» ամսագիր: 4. Հաղար և մի առակաւոր բանք—Գաբրիէլ եպիսկոպոս Այվազեան և 5. «Մանկական երգեր»—Գամառ-Քաթիպա:

Մեր խօսքերը շատ չերկարացնելու համար՝ շատ բան էլ թողնում ենք առանց բացատրութեան: Բանիբուն ուսուցչի համար ինքը գիրքը մեզնից աւելի կը խօսի:

6 Յունուարի 1882.

Տ փ խ ի ս.

ՀՆԱԶԱՆԻ ԵՐԵՒԱՅ

Մի խանութպան կար:

Նա ուզում էր մի երեխայ:

Խանութպանը երեխան ուզում էր իւր խանութի համար:

Նա լրագրումը գրեց:

Նա գրեց թէ.

—Մի երեխայ է հարկաւոր:

Միւս օրը խանութպանի մօտ եկան երեխաներ:

Նորա մօտ եկան յիսուն երեխայ:

Այդ երեխաները ցանկանում էին խանութի աշակերտ դառնալ:

Բայց խանութպանը ուզում էր միայն մի երեխայ:

Նա ոչ մէկին չէր ճանաչում:

Այդ պատճառով նա ամէնքին լետ ուղարկեց:

Նա շատ մտածեց այս բանի վերայ:

Յետոյ լրագրումը գրեց թէ.

—Հարկաւոր է մի այնպիսի երեխայ, որ հնազանդ լինի իւր հօրն ու մօրը:

Դորանից լետոյ անց կացաւ երեք օր:

Երեք օրուայ մէջ եկան միայն երկու երեխայ:

Այդ երկու երեխաները Հնազանդ էին իրանց ծնողներին:

Մի խանութպան իւր խանութի համար մի երեխայ էր ուզում:

Նա լրագրումը գրեց թէ.

— Հարկաւոր է մի երեխայ:

Միւս օրը նորա մօտ եկան յիսուն երեխայ, որոնք ցանկանում էին խանութի աշակերտ դառնալ:

Խանութպանը այդ յիսուն երեխաներից ո՛չ մէկին չէր ճանաչում:

Այդ պատճառով ամէնքին էլ լետ ուղարկեց:

Նա շատ մտածեց այս բանի վերայ, և վերջապէս լրագրումը գրեց այսպէս.

— Հարկաւոր է մի անպիսի երեխայ, որ Հնազանդ լինի իւր հօրն ու մօրը:

Անց կացաւ երեք օր. և միայն երկու երեխայ եկան, որոնք Հնազանդ էին իրանց ծնողներին:

ԱՍՏՅՈՒԱԾ. — Զաւակ է. մեծ վաստակ է՝

թէ ունի շէնք ու շնորհ.

Անողորմ աւագակ է՝

թէ Հնազանդ չէ հօրն ու մօր:

Ս է Կ

Մի խանութպան մի երեխայ էր ուզում:

Խանութպանը ո՛չ մէկին չէր ճանաչում:

Նա շատ մտածեց այս բանի վերայ:

Շ ա տ

Երկու խանութպան մի մի երեխայ էին ուզում:

Խանութպանները ո՛չ մէկին չէին ճանաչում:

Նոքա շատ մտածեցին այս բանի վերայ:

Ուղարկւեալ է. — Երեխայ, քահանայ, առարկայ...

2.

ԵՐԵՒԱՆ ՈՒ ԿԱՏՈՒՆ

Մի փոքրիկ աղջիկ կար:

Այն աղջիկը նստել էր պարտիզումը:

Ռուսը մի փոքրիկ կատու կար:

Այն կատուն շատ սիրուն էր:

Փոքրիկ աղջիկը կանչեց փոքրիկ կատուին.

— Փիսիկ, փիսիկ, արի փիսիկ:

Փիսիկը գնաց փոքրիկ աղջկայ մօտ:

Փիսիկը սկսեց նորա հետ խաղալ. և մըռ, մըռ էր անում:

Փոքրիկ աղջիկը ուրախ էր որ խաղում էր փոքրիկ կատուի հետ:

Փոքրիկ աղջիկը փափայում էր կատուին:

Այն ժամանակ նոքա իրար հետ սիրով էին. բարեկամ էին:

Բայց փոքրիկ աղջկայ բարկութիւնը շարժուեցաւ:

Նա փոքրիկ կատուի պոչից քաշեց:

Այն ժամանակ մեր փիսիկը նեղացաւ:

Նա էլ մըռ, մըռ չարեց. ալ յանկարծ բըֆ, բըֆ արեց:

Փոքրիկ կատուն փոքրիկ աղջկայ ձեռքը ճանկուեց:
Դորանից լետոյ նոքա իրարից սառեցան. էլ բարե-
կամ չէին:

Փոքրիկ կատուն էլ չուզեց խաղալ փոքրիկ աղջ-
կայ հետ:

Նա թողեց նորան գնաց:

Եւ փոքրիկ աղջիկը մնաց մէնակ:

Չարերը բարեկամ չուեն:

Մի փոքրիկ աղջիկ խաղում էր մի փոքրիկ կա-
տունի հետ: Բայց քիչ ժամանակից լետոյ աղջկայ բար-
կութիւնը շարժուեցաւ ու կատուն պոչից քաշեց:

Կատուն էլ նեղացաւ. նորա ձեռքը ճանկուեց ու հե-
ռացաւ:

ԱՍՏՅՈՒԱԾ.— Ջրաղանցը երկու քարից,

Սէրը պէտք է երկու կողմից:

Մէնակ ձեռքը ձայն չի հանի,

Ձայն կը լսուի երկու ձեռքից:

ՀԱՆԵԼՈՒԿ.— 1. Իբրեւ տիկին ծանր կը գնայ,

Պարանը ետեւից քաշ կը գալ,

Կը նստի ոսկէ բարձի վերայ:

Ես գնում եմ ուսումնարան: Ես էլ կը գամ քեզ
հետ:

Դու ճանապարհին խաղում ես և ուշանում ենք:
Ես էլ չեմ գալ քեզ հետ:

Մ է Կ

Այն կատուն շատ սիրուն էր:

Նա փոքրիկ կատուն պոչից քաշեց:

Նա թողեց նորան գնաց:

Մ ա թ

Այն կատունները շատ սիրուն էին:

Նոքա փոքրիկ կատունների պոչերից քաշեցին:

Նոքա թողին նոցա գնացին:

Վարժ ու թիւն զօն ոց ու

Ես տեսա մի երեխա: Իմ գիրքը ստացա: Մեր
պարտիզումը վարդ շատ կա: Ես նեղանի վերա գրիչ չը
տեսա: Մեր տուն մէկ քահանա պէտք է գա: Մարդ
ինչքան մեծանա, պէտք է խելօքանա: Ո՛վ կը խաղա,
նա կը կաղա: Նա մի երեխա տեսա:

Ուղիւղիւղ-նիւն.— Տեսաւ, շարժուեցաւ, նեղացաւ,
լաւ, հաւ, հաւասար, հարկաւոր...:

3.

ԾՆՈՂԱՍԻՐ ԵՐԵԽԱՅ

Մի գիւղի մէջ կար մի բարի քահանայ:

Այդ քահանան մի օր տեսաւ մի երեխայ:

Այն երեխան փոքրիկ էր:

Նա հազաժ ունէր հին ու պատառոտուած շորեր:

Քաճանան երեխային տարաւ իրանց տուն:
Նա նորան հաց ու միս տուեց, որ ուտէ:
Բայց երեխան ձեռք չէր տալիս այն հացին ու մսին:
Քաճանան երեխային ասաց.

—Ո՛րդի, ինչո՞ւ չես ուտում այդ հացն ու միսը:
Երեխան քաճանային ասաց.

—Շնորհակա՛լ եմ, տէր հայր:
Ես այս հացն ու միսը պահում եմ իմ մօր համար:
Իմ մայրը հիւանդ է:
Քաճանան նորան ասաց.

—Հոգ չէ. դու կեր այդ կերակուրը:
Ես քո մօր համար ել կ'ուղարկեմ հաց ու միս:
Երեխան ասաց.

—Շատ լաւ, տէր հայր:

Այս չոր հացը ես կ'ուտեմ. իսկ միսը կը տանեմ կը
տամ իմ մօրը:

Մի դիւղի մէջ կար մի բարի քաճանայ:

Մէկ օր այդ քաճանան տեսաւ մի փոքրիկ երե-
խայ, որ հագած ունէր հին ու պատառոտուած շորեր:
Քաճանան տուն տարաւ երեխային և հաց ու միս
տուեց, որ ուտէ:

Բայց երեխան ձեռք չէր տալիս իւր առաջը դրուած
հացին ու մսին:

—Ո՛րդի, ինչո՞ւ չես ուտում, հարցրեց քաճանան:

—Շնորհակա՛լ եմ, տէր հայր, պատասխանեց երե-
խան. այդ հացն ու միսը պահում եմ իմ մօր համար,
որ հիւանդ է:

—Հոգ չէ. ասաց քաճանան, դու կերակուրդ կեր.
Ես մօրդ ել կ'ուղարկեմ:

—Շատ լաւ, տէ՛ր հայր, ասաց երեխան:

Ես այս չոր հացը կ'ուտեմ. իսկ միսը կը տանեմ
մօրս կը տամ:

ԱՍՏՅՈՒԱԾ. — Փնջի միջում ձընծաղիկը

Սանուշակի հոտն է առնում:

Լաւ ընկերաց մէջ մանկիկը

Օրինակի լաւն է առնում:

Մ Է Կ

Քաճանան տեսաւ մի երեխայ:

Երեխան չէր ուտում կերակուրը:

Ո՛րդի, ինչո՞ւ չես ուտում:

Շ ա տ

Քաճանաները տեսան երեխաներ:

Երեխաները չէին ուտում կերակուրը:

Ո՛րդիք, ինչո՞ւ չէք ուտում:

Իմ մայրը սիրում է ինձ: Մայրս սիրում է ինձ:

Ես սիրում եմ իմ մօրը: Ես սիրում եմ մօրս:

Քո մայրը սիրում է քեզ: Մայրդ սիրում է քեզ:

Դու սիրում ես քո մօրը: Դու սիրում ես մօրդ:

Վ ա ր ժ ու Լ թ ի ւ ն

Երեխան հացը կերավ. իսկ միսը տարաւ իւր մօր
համար:

Իմ գավազանը կոտրուեցավ: Երեխաի գլուխը ցա-
վում է:

Ես գործս աւարտեցի: Ով լավ կարգաւ, նա ընծա
կը ստանա: Մենք մի հավ ունէինք, կորավ: Արշակը
լավ տղա է:

Ողջագրութիւն — Արշակ, Արամ, Տիգրան...:

Հայկանուշ, Աշխէն, Մարիամ...:

* *

4.

Ծ Ո Յ Լ Տ Ղ Ա Յ

Մէկ ծալ տղայ կար:

Նա մինչև կեսօրը քնում էր. երբ զարթնում էր, Հաց էր ուտում. լաւ կշտանում էր և էլի պառկում քնում էր:

Այսպէս նա անում էր ամէն օր:

Նա ոչինչ չէր շինում. ոչ ուտում, ոչ քանդում էր գնում, և ոչ մի արհեստ էր սովորում:

Այս պատճառով նա մի ամբողջ տարի ոչինչ չէր սովորեց:

Այդպէս անցկացան շատ տարիներ:

Եւ նա մնաց սղարմեղի տղայ:

Երբ մեծացաւ, դարձաւ քսան տարեկան, ամէնքի մօտ գանգատում էր:

Նա ասում էր թէ.

— Ես շատ անբաղժ եմ. ոչ մի կոպէկ չունեմ:

Յետոյ գնում էր ուրիշների մօտ՝ մուրացկանի պէս ողորմութիւն էր խնդրում:

Մի տղայ կար:

Նա փոքր ժամանակը ծուլացաւ, ոչինչ չսովորեց:

Այդ պատճառով երբ մեծացաւ, դարձաւ մուրացկան և սղարմութիւն էր խնդրում:

Մինչև կեսօր քուն եղար,

Քնիցըդ ելար՝ Հաց կերար,

Հաց կերար ու կշտացար,

Կշտացար ու պառկեցար,

Այսպէս շատ տարի կացար...

Հիմա ինչու ես գանգատում,

Որ ուտելու Հաց չես գտնում:

ԱՍՍՅՈՒԱԾ. — Ի՛նչ կ'անես՝ արա՛, որդի,

— Ես ամբողջ օրս լինեմ մի մընայ.

— Ի՛նչ կ'անես՝ արա՛, որդի,

— Ես ամբողջ օրս լինեմ մի մընայ:

Մ է կ

Ես կարդում եմ: Դու գրում ես: Նա երգում է:

Ես կարդում եմ իմ գիրքը: Դու գրում ես քո

դասը: Նա երգում է իւր երգը:

Շ ա տ

Մենք կարդում ենք: Դուք գրում էք: Նոքա եր-

գում են:

Մենք կարդում ենք մեր գիրքը: Դուք գրում էք

ձեր դասը: Նոքա երգում են իրանց երգը:

Վ ա ը ժ ու թ իւ ն

(Գրեցէք մէկի ձեռով:)

Մենք խաղում ենք: Դուք գնում էք ուսումնարան:

Նոքա նկարում են: Դուք շինում էք ձեր տունը: Նոքա

տնկում են իրանց ծառերը: Մենք սիրում ենք մեր

հօրը:

(Գրեցէք շատի ձեռով:)

Մայրը սիրում է իւր սրգուն: Որդին պատուում է իւր ծնողներին: ձնձղուկը մտնում է իւր բոյնը: Վարդը ծաղկում է իւր թփի վերայ: Թռչունը երգում է իւր վանդակումը: Մեր գրացին ջրում է իւր պարտեզը:

Վ ա ր ժ ու թ իւ ն

Հավը թռաւ նստեց ծառի վերա: Ես տեսա մի երեխա: Այսօր Սմբատը լավ է կարգում: Ես մէկ հավկիթ դտա: Գու աղափնու միս կերար. իսկ ես կաքավի միս կերա: Մեր եղիսարէթը լավ աղջիկ է: Զեր պառաւ տատը մեռավ: Ես յոգնեցա. թող հիմա բազրատը կարգա: Այս ծառը լավ պտուղ կը տա: Ապաստվոր և ծառա միւսնոյն է:—Ա՛ննա, եղբայրդ եկավ:

Ուղղաբար—Եւն.—Աննա, Ովսաննա, Մարթա...:

Ես Գէորգի հետ կը գնամ ուսումնարան: Այնտեղից էլ միասին լետ կը դառնանք տուն:

* *

5.

ԿՈՅՐ ԿԱՏՈՒ

Մի կատու կար:

Այդ կատուն մի տարուց յետոյ կուրացաւ:

Խեղճը ողորմելի ձայնով մլաւում էր:

Նա այս ու այն կողմն էր ընկնում. և հացի փըշրանք ու պանրի կտոր էր փնտռում:

Բայց այդ բաւական չէր:

Անիրաւ մկներն էլ մի նոր պատուհաս բերին նորա գլխին:

Մկան մէկը մի օր սաստիկ պինդ կծեց կատուի պոչը:

Կատուն ձայն տուեց.

—Այդ ի՞նչ լրբութիւն է, որ մկներդ հաւաքուել էք ու պոչս կծոտում և ինձ ծաղրում էք:

Բայց, որ կոյր էր, ինչպէս պատժէր նոցա:

Վերջապէս այդ ցաւին մի ճար գտաւ:

Նա պառկեց խոհանոցումը և սատկած ձեացաւ:

Երբ մկները իրանց ծակերից տեսան նորան, միաբերան ծուացին.

—Սատկել է. ի՞նչ լաւ է. սիրտս հովացաւ. թող սատկի:

Եկէք ուրեմն, վերջին անգամ էլ խայտառակենք նորա դէակը և ձգենք աղբանոցը:

Գեհ, սատկած կատու, պրծանք քո սուր ճանկերից. հիմա պատիժդ առ:

Այսպէս խօսելուց լետոյ մկները դուրս պրծան իրանց ծակերից:

Մէկը պոչիցն էր բռնում, միւսը գլխիցը, երրորդը ականջներիցը:

Այսպէս առօք փառօք, մեծ ուրախութեամբ քաշքշում ու կսմթում էին, իրանց սուր ձայնով սրւսրւոցնում և թրեւում էին կատուին:

Բայց նոքա դեռ ճանապարհի կէսը չէին անցել:

Մէկ էլ տեսնես՝ կատուն յանկարծ այս ու այն կողմը ցատկեց, մկներից շատերին ճանկեց խեղդոտեց:

Իսկ նոքա որոնք, ազատուեցան, այնպէս ներս թա-

փուռեցան իրանց ծակերը, որ մինչև հիմա էլ կատառի վախիցը դեռ չեն դուրս եկել:

Կար մի կատու, որ մի տարուց լետոյ կուրացան:

Նա շատ սղորմելի էր:

Երբ մկները նորան ուղղակի տեսան, սկսեցին սատիկ նեղացնել նորան:

Վերջապէս կատուն մկներից ազատուելու համար պառկեց խոհանոցումը և սատկած ձևացաւ:

Մկները այդ տեսան ու շատ ուրախացան:

Նոքա քաշքշեցին նորան և տանում էին աղբանոցը ձգելու:

Բայց ճանապարհի կիսումը կատուն լանկարծ նացանից շատերին ճանկեց ու խեղդոտեց:

ԱՍՍՅՈՒԱԾ.—Ուղիղ ման արի, ով եղբայր,

Զգոյշ կաց, ստբըդ չը տահի:

Թէ սահեցար ու ընկար,

Կը լինեն խրփող խրփողի:

ԱՌԱԾ.—Ծառը որ վէր ընկնի,

Կացնաւորը կը շատանայ:

ԽՕՍԲԻ—Չեիեմ.—Մէկի գլխին պատուհաս բերել:

Յաւին ճար դռնել:

Սիրտս հովացաւ:

Առօք փառօք:

Մէկ էլ տեսնես,

Խփող խփողի լինել:

Մ'կան մէկը կծեց կատուի պոչը:—Մ'ի մուկ կծեց կատուի պոչը:

Մ'արդու մէկը գնաց եկեղեցի:—Մ'ի մարդ գրնաց եկեղեցի:

Մ'կներդ հաւաքուել էք:—Պ'ուք որ մկներ էք, հաւաքուել էք:

Աշակերտներս մտանք դասատուն...:—Մ'ենք որ աշակերտ ենք, մտանք դասատուն...:

Ծան.—Երբ բառի վերջը դրուած «նշանակում է իմ, և դ' նշանակում է քո, այն ժամանակ « և դ' կարգացում են ըս, ըդ:

Ս.—Պոչ, հայր, գիրք.—Պոչս, հայրս, գիրքս.—Պոչըս, հայրըս, գիրքըս:

Թաս, հարս, սպաս.—Թասս, հարսս, սպասս.—Թասըս, հարսըս, սպասըս:

Մէկ թատ ջուր տուէք: Թասս ինձ տուէք:

Մենք մի հարս ունենք: Հարսս հիւանդ է:

Ես սպաս կերայ: Սպասս ով կերաւ:

Պ.—Պոչ, հայր, գիրք.—Պոչդ, հայրդ, գիրքդ.—Պոչըդ, հայրըդ, գիրքըդ:

Վարդ, զարդ, բուրդ.—Վարդդ, զարդդ, բուրդդ.—Վարդըդ, զարդըդ, բուրդըդ:

Ես վարդ քաղեցի: Վարդդ բացուել է:

Դու զարդ չունես: Զարդդ չմոռանաս:

Նա բուրդ է գզում: Բուրդդ հաւաքի:

Հ ա տ

Մկները տեսան կատուին:

Նոքա դուրս պրծան իրանց ծակերից:

Նոքա ներս թափուեցան իրանց ծակերը:

Մ է կ

Մուկը տեսաւ կատուին:

Նա դուրս պրծաւ իւր ծակից:

Նա ներս մտաւ իւր ծակը:

Վ ա ր Ժ ու Թ ի ւ ն

Աշխարհումս սատանա չկա: Ես հափատում եմ տիգրանի ասածին: աչքի վերա յօնք կա: Մեր գավիթը լավ տղա է: Ես միշտ նորա լետ եմ խաղում: Սիրելի աննալ, հալըդ եկավ: Ես աղա, դու աղա: տեսնենք մեր աղը ո՞վ կ'աղա: Երբ լուսանա, հիւանդը կ'ուրախանա: Իմ քրոջ անունը մարթալ է:—Պու ալդ գիրքը կարդաւ և վաղը հետ տուր տիրոջը:

Ողբաբեր—Պէն.—Կարդա, գնա, ասա...:

*
* *

6.

ՄԻ ԿՏՈՐ ՀԱՔՍԻՐ

Մի փոքրիկ աղջիկ կար՝ վեց տարեկան:

Այս աղջկայ անունը Գայիանէ էր:

Գայիանէն շաքար շատ էր սիրում:

Մէկ օր մայրը նորա հետ դուրս գնաց զբոսնելու:

Գայիանէն ձեռքին ունէր մի փոքրիկ զամբիւղ:

Այդ զամբիւղի մէջ կար մի կտոր շաքար:

Նոքա ճանապարհին տեսան մի կոյր մուրացկան:

Այդ մուրացկանը նստած էր մի քարի վերայ:

Գայիանէն ասաց.

—Մայրիկ, ուզում եմ այս խեղճ կոյրին մի բան

տալիս:

Մայրը հինգ կուպէկ տուեց իւր աղջկան և ասաց.

—Ահա քեզ փող, ասւր իրան:

Մուրացկանը լսեց Գայիանէի ոտքերի ձայնը:

Նա բարձր ձայնով ասաց.

—Աղջիկս, Աստուած օրհնէ քեզ:

Շատ ապրես. որ ինչպէս կոյր ու խեղճ մարդու ողորմութիւն տուիր:

Գայիանէն մօտեցաւ մօրը և հարցրեց.

—Ի՞նչ է ասում այս մուրացկանը:

Մայրը պատասխանեց.

—Նա կարծում է թէ դու տուիր ողորմութիւնը:

—Ողորմութիւնը ի՞նչ է, հարցրեց Գայիանէն:

—Այն է, ինչոր տալիս ես խեղճին, պատասխանեց մայրը:

Մայր ու աղջիկ առաջ դնացին:

Գայիանէն սկսեց մտածել:

Նա յանկարծ վազեց մուրացկանի մօտ. տուեց նորան իւր շաքարը և ասաց.

— Բարի մարդ. երբ ես մեծանամ ու փող ունենամ, քեզ պէտքէ տամ:

Բայց հիմա փոքր եմ: մէնակ այս շաքարի կտորն աւնեմ. այն էլ քեզ եմ տալիս:

Մուրացկանը քթի տակը ծիծաղեց, ժպտաց:

Նա ձեռքերը դէպի երկինք բարձրացրեց և սրբտանց աղօթք արեց, որ Աստուած Գայիանէին երկար կեանք տա:

Գայիանէ անունով մի փոքրիկ աղջիկ կար, որ շաքար չառ էր սիրում:

Մէկ օր մայրը նորա հետ դուրս գնաց զբոսնելու: Գայիանէն ձեռքին մի փոքրիկ զամբիւղ ունէր, որի մէջ մի կտոր շաքար կար:

Նոքա ճանապարհին տեսան մի կոյր մուրացկան, որ նստած էր մի քարի վերայ:

Գայիանէն մօրն ասաց.

— Մայրիկ, ուզում եմ այս խեղճ կոյրին մի բան տալ:

Մայրը հինգ կոպէս տուեց և Գայիանէն տարաւ մուրացկանին տուեց:

Մուրացկանը օրհնեց նորան:

Յետոյ նա իւր շաքարն էլ տուեց և ասաց.

— Երբ ես մեծանամ ու փող ունենամ, քեզ կը տամ:

Մուրացկանը ժպտաց, ձեռքերը դէպի երկինք բարձրացրեց և սրտանց խնդրեց, որ Աստուած Գայիանէին երկար կեանք տա:

ԱՍԱՅՈՒԱԾ. — Վայր ընկնողի ձեռքից բռնես,

Աստուած քո ձեռքից կը բռնէ.

Վայր ընկնողին ստքով խըփես,

Աստուած էլ գլխիդ կը խփէ:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ. Հ. — Շուրերը բոլոր կապնոյս ք,

Մարմինը փայլուն, սպիտակ.

Գլուխը սուր՝ վեղարի նման,

Ոտքը խոնչի նըման տափակ:

ԽՕՍԲԻՆ ԶԵՒ. Քթի տակը ծիծաղել.

Սխալ. — Քիթ, արտասուք, կանաչ, ճանաչել,

ամանչել.

Ուղիղ. — Քիթ, արտասուք, կանաչ, ճանաչել, ա-

մաչել.

Վարժ ու թիւն

(Գրեցէք մէկի ձեռով):

Մենք նկարում էինք: Դուք խաղում էիք: Նոքա

կարգում էին:

Մենք վառում էինք մեր մոմերը: Նոքա քաղում

էին իրանց վարդերը: Դուք հնձում էիք ձեր արտերը:

Շ ա ա

Ես կարդում էի: Դու երգում էիր: Նա խաղում էր:
Ես կարդում էի նորա գիրքը: Նա պատմում էր
քո դասը: Դու կարում էիր իմ տետրակը:

Մ է կ

Հայրերը խրատում էին իրանց որդիներանցը: Զառե-
րը վազում էին իրանց մօր ետևից: Գիւղացիները վա-
րում էին իրանց դաշտերը: Կանայքը կարում էին ի-
րանց զգեստները: Սոխակները երգում էին իրանց եր-
գերը:

— Ես իմ որդու զաւակն եմ: Իմ որդու որդին իմ
պապն է: Ես իմ քրոջ թոռն եմ: Իմ տատը իմ պապի
քույրն է: Իմ հայրը իմ պապի թոռն է: Իմ տատի որ-
դին իմ եղբայրն է: Իմ եղբոր հայրը իմ պապն է: Ես
իմ պապի որդին եմ: Իմ թոռը իմ պապի որդին է:—
Ուղիղ է:

Վ ա ը ժ ու թ ի լ ն

Մենք ծառա ունենք: Մայրս առողջացավ: Արտաշ,
գնաց մօրդ ասաց որ մեր տուն գա: Այ տղա, դուռը
բաց արա: Երեխան խաղում է իւր կատուի յետ: Մեր
Տփխիսը մեծ քաղաք է: Ես պէտք է գնամ Ախալցխայ:
Դասդ լավ կարդա: Իմ նամակը հետ ստացա: Սարկա-
վազը շուտով քահանա կը դառնա:—Արամ, երեսդ
լուսն, գրքերդ վեր առ, գնաց ուսումնարան:

Ուղիղ է:—Դուք, հացեր, քարեր...:

7.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՍՏՂԸ

Մէկ աշխարհ կայ. այնտեղ խիտ շատ Հայեր են
բնակում. այսինքն մեր ազգի մարդիկ:

Այն աշխարհի անունը Հայաստան է:

Հայերը ուրիշ տեղեր էլ են բնակում:

Միայն ուրիշ տեղեր Հայ քիչ կայ. և այն ուրիշ
աշխարհներն էլ Հայաստան չեն:

Այլ Ռուսի աշխարհը Ռուսաստան է, Թուրքի աշ-
խարհը Թուրքաստան է, և այլն:

Եթէ դուք լաւ ուսում առնէք և ձեր ուսումով
ուրիշ Հայերի օգնէք, մեր աշխարհը՝ Հայաստանը կը
լաւանայ:

Եթէ Հայ գիւղացին էլ քաղաքացու պէս ուսում
առնի, Հայաստանը կ'ուրախանայ և կը շէնանայ:

Եթէ որդին լաւ որդի է, եթէ նա լաւ մարդ է
դառնում, իւր ծնողների համար ուրախութիւն է:

Լաւ որդին իրանց տան աստղն է:

Լաւ որդին Հայաստանի աստղն է:

Պարզ գիշերը, երբ աստղերը դուրս են գալիս, եր-
կինքը զարգարում է:

Երկնքումը աստղերը պայծառ փայլում են, ինչ-
պէս երեխայի ցոլուն աչիկները:

Այն բոլոր աստղերի մէջը մի սիրուն աստղ կայ:

Մեր ուսումնարանումն էլ, հէնց այս դասատանը
մի խելօք երեխայ կայ:

Այն փայլուն աստղը նորա նման է:

Նա միշտ դասերը լաւ է սովորում, աշխատասէր է
և իւր ծնողների լաւ լաւ խրատներին ականջ է դնում:

Նա կը լինի մեր աշխարհի աստղը:

Ի՞նչքան ուրախ կը լինի մեր աշխարհը, եթէ այդ-
պիսի աստղեր նա շատ ունենայ:

Աստղերը պէճպէճ
Վերեն են փայլում:

Նրման արդալի
Ցալուն աչքերուն:

Մի սիրուն աստղիկ
Կալ երկրնքումը,

Գիտեմ, այն աստղը
Ումն է նրմանում:

Մեր գրպանումը
Կալ խելօք արդալ:

Դասերը միշտ լաւ
Սովորում է նա:

Աշխատասէր է,
Փիր ամէն բանին.

Նա կը լինի աստղը
Մեր Հայաստանին:

Մ Ե Ղ Մ Ը

Հա, ծաղեղաւ արեգակը,

Հա, ծաղկեցաւ մանուշակը.

Մեղուն թողեց իւր փեթակը,

Տըգ-տըգալով, տըգ-տըգալով:

Մեղուն թրուաւ ծաղկից ծաղիկ

Մեղրը առաւ քաղցր-անուշիկ.

Մամը տարաւ հոտոտ լուսիկ,

Պըգ-պըգալով, պըգ-պըգալով:

Քաղցր մեղրը՝ մանրը տըղոց,

Դեղին մոմը՝ ամէն սրբոց.

— Եթեք իսկ չարերին՝ կըճուռ խալթոց,
Գճեմնալս Գ. Կըսկըծալով — կըսկըծալով:

ՀԱՆԵԼ ՈՒԿՆԵՐ. — 3 — Խալիչայ ունեմ,

— Խալիչայ զի Թափ տալ չի լինի. նամը զի սմ
— Խալիչայ զի Ոսկի ունեմ, — Խալիչայ զի սմ

Համրել չի լինի:

4. — Մայրս սաւան ունի

Չէ կարողանում ծալել.

Հայրս փող ունի,

Չէ կարողանում համրել:

5. — Արծաթէ վանդակ,

Մէջը ոսկէ ջուր:

6. — Բարձր սարի դռնին

Կէս հաց:

7. — Քայր աւ եղբայր մի

տեղում մէկ մէկի ետեկց

վազում են, բայց չեն հաս-

նում:

(Գրեցէք 2 ատի ձեով)

Նա գրեցի: Դու ջնջեցիր: Նա երգեց: —

Նա խմեցի քո թէյն: Նա կերաւ իմ հացը: Դու

օգնեցիր նորա եղբօրը:

Մ Է Կ

Դուք խմեցիք: Մենք կարեցինք: Նոքա քանդեցին: —
Մենք մաքրեցինք մեր շորերը: Դուք պատմեցիք
ձեր տեսածը: Նոքա սովորեցին ձեր պատմածը:

Հ ա տ

Ես կը գնամ: Դու կը մնաս: Նա կը խաղայ: —
Դու կը տեսնես իմ հօրը: Նա կը կանչէ քո մօրը:
Ես կը խնդրեմ իւր եղբօրը:

Մ Է Կ

Նոքա կը գրեն մեր դասերը: Դուք կ'արտագրէք
ձեր դասերը: Մենք կ'ուտենք նոցա բաժինը: Դուք կը
վերջացնէք ձեր գործերը: Նոքա կը տեսնեն մեր տետ-
րակները: Մենք կը կարգանք նոցա գրածները:

Վ ար ժ ու թ իւ ռ ն

Գետի ափումը շատ աւագ կա: Իմ գրքերը տուն
տարա:

Ինչ խավար գիշեր է: Աշխենը կարում է իւր
տետրակները: Ես հաւանում եմ այս աղջկա գրածը: Իմ
եղբայր երուանդը այսօր կը գա: Բոլոր ծառերը, թփե-
րը, ծաղիկներն ու խոտերը լոյս են: — Ես իմ դասերը
գրեցի պրծա:

Ուղղա՞րե՞նք. — Դրեցի, նկարեցիր, ջնջեց, երգեցինք,
մաքրեցիք, սովորեցինք... — Գրեւ, նկարեւ, ջնջեւ...

* *

8.

ԽՐԱՏ

Արշակը քանի որ փոքր էր, միշտ սուտ էր խօսում:
Նորա ծնողներն էլ չէին խրատում նորան:

Նա էլ դարձաւ ստախօս:

Մէկ օր հայրն ու մայրը տանը չէին:

Արշակը գնաց պարտէզը որ գուարճանայ:

Անց կացաւ փոքր ժամանակ:

Եւ ծառան լսեց որ մէկը իրան կանչում է:

Այդ կանչողը Արշակն էր:

Բայց ուրիշ անգամ Արշակը շատ էր կանչել նորան:

Այդպիսով ծաղրում էր նորան:

Այս պատճառով ծառան չգնաց նորա մօտ:

Նա ինքն իրան ասում էր.

— Ահա էլի ստախօսը կանչում է ինձ որ խաբէ:

Ես չեմ գնայ. ինչքան ուզում է, թող կանչի:

Բայց շուտով Արշակի ձայնը դադարեց:

Ե՛լ ոչինչ չէր լսում:

Ինքն էլ պարտիզումը չէր երևում:

Ծառան գնաց իմանալու թէ ինչ է պատահել նո-
րան:

Նա կանչում էր. «Ա՛րշակ, Ա՛րշակ». բայց լսող
չկար:

Պարտիզումը մի աւագան կար:

Ծառան ահ ու դողով այն կողմը վազեց:

Աւագանի ափումը մի ծառ կար:

Այն ծառի ճիւղը կտրուած էր:

Երբ նա կտրուած ճիւղը տեսաւ, շատ զարմացաւ:

Նա մտաւ ջուրը:

Արշակը ջրի մէջը կիսամեռ ընկած էր:

Երբ հայրը լսեց այս, իսկոյն բժիշկ կանչեց:

Բժիշկը եկաւ և Արշակին դեղեր տուեց:

Արշակը քիչ շունչ քաշեց. կամաց կամաց խելքը
զլուխն եկաւ:

Այդ օրից Արշակը թողեց ստախօսութիւնը:

ԱՌԱՄՅԵՐ. — Սուտ ասողի տունը կրակ ընկաւ:

Ոչ ոք չհաւատաց:—

Ստի ոտքերը կարճ են:

ԽՕՍԿԻ ԶԵՆ. — Խելքը զլուխը բերել:

Ուղի՞ղ է:

Հիւսնը պատեր է շինում. 'Իերձակը՝ կօշիկ կարում.
Որմնադիրը փայտ է տաշում. Ներկարարը ձի է պալտում.
Բարտաշը թել է ներկում. Զկնորսը դեղ է անում.
Կօշկակարը ձուկ է որսում. Պայտառը շոր է ձևում.
Հացթուխը քար է տաշում. Բժիշկը հաց է թխում:

Վ ա Ր Ժ ու Թ Ի ւ ն

(Գրեցէք հակառակ ձևով:)

Ես չեմ ուզում խաղալ: Դու չես նստում քո տեղը:
Նա չէ գալիս մեր տուն: Մենք այսօր փայտ չենք կըտ-
րում: Դուք ձեր դասը չէք պատրաստում. Նոքա ու-
շագրութեամբ չեն լսում:

Ես մեր ծառերը չէի տնկում: Դու կանուխ չէիր
գարթում: Արշակն էլ շորերը չէր հագնում: Շաբաթ
օրը մենք տանը չէինք: Դուք նամակ չէիք գրում: Իմ
քոյրերը գուլպայ չէին գործում:

Վաղը ջրկիրը ջուր չի բերի: Դու լուացք չես անի:
Ես էլ մաքուր շապիկ չեմ ունենայ: Դուք լաւ մարդ
չէք դառնայ: Մենք ձեր երեսին չենք նայի: Գեր բա-
րեկամներն էլ ձեզ չեն սիրի:

Վ ա Ր Ժ ու Թ Ի ւ ն

Ես ուզում եմ նստել: Դու գրեցիր քո դասը: Իմ
պապը մեռավ: Այսօր թաղեցինք նորան: Եթէ ուզում
ես սովորել, միշտ կարդայ: Իմ հայրը մի ծառա վար-
ձեց: Նոքա ջնջեցին մեր գրածները: Իմ քոյրերը գուլ-
պա են գործում: Աղուէսը մտաւ հալաբուռը և հավե-
րին խեղդոտեց: Մէկ ժամուս մէջ տետրակներս տողեցի:
Պեղեցիկ առավօտ է: Քոյրս աննախից մէկ նամակ ստա-
ցավ:—Եղբայրս ինձ մէկ արծաթէ գրիչ ընծայեց:

Ուղիւղ—Իւն. — Արծաթէ, ոսկէ, կիւրակէ, ըոպէ...

9.

Դ Ռ Ն Ա Պ Ա Ն

Ամէն մարդ դռնապան է:

Դու էլ դռնապան ես. զիտե՞ս:

Շատ կարելի է, դու ասես թէ՛ ես դռնապան չեմ:

Իայց ես կ'ասեմ որ դու էլ դռնապան ես:

Մի մեծ թագաւոր կայ:

Այն թագաւորը քեզ դռնապան է կարգել։
Դու պէտք է պահպանես մի գեղեցիկ դուռ։
Երբ այն դուռը բաց է լինում, մի գեղեցիկ պա-
լատ է երևում։

Այդ պալատի մէջ թանկագին ոսկորներ են երևում։

Այդ ոսկորները կարգով են շարուած։

Մեծ թագաւորը քեզ դռնապան է կարգել, որ դու
չթողնես որ այդ դռնովը անարժան բաններս մտնին։

Աւելի պէտք է զգուշանաս, որ այդ դռնից ան-
պէտք բաներ դուրս չգան։

Որովհետեւ, ինչ որ այդ դռնիցը դուրս է գալիս,
այն քեզ մեծ վնաս է տալիս։

Մեծ թագաւորն էլ շատ է ատում այդպիսի բա-
ները։

Ես քեզ պէտք է ասեմ, որ քեզ դռնապան կար-
գող մեծ թագաւորը Աստուած է։

Իսկ դու կարող ես ինչ ասել, թէ դուռը որն է։

ՀԱՆՆԼՈՒԿՆԵՐ—8. Տնից դուրս եմ գնում,

Ետեիցս գալիս է։

9.—Ասում եմ «Արի, արի», չէ գալիս։

Ասում եմ «Մի գայ, մի գայ»,—գալիս է։

10.—Մի թաշկինակ ունեմ. ինչքան չորացնում եմ,

չէ չորանում։

Վ ա Ր Ժ ո լ Թ Ի ւ Ն

(Դրեցէք Հակառակ ձեռով։)

Ես գրում եմ իմ դասը։ Դու գնում ես ուսում-
նարան։ Նա կարում է իւր տետրակը։ Մենք այսօր

գիւղ ենք գնում։ Դուք լաւ էք կարգում։ Նոքա Հաց
են թխում։

Ես մեր տանը խաղում էի։ Դու ծառի տակը նըս-
տած էիր։ Տիգրանը իրանց պարտիզոնը քնած էր։
Մենք Հագնում էինք մեր կոշիկները։ Դուք կանչում
էիք իմ ընկերներին։ Նոքա էլ գալիս էին ձեզ մօտ։

Վաղը նա կը գայ մեր տուն։ Յետոյ դու նորան
կը տանես իմ եղբօր մօտ։ Ես էլ ձեզ կը սպասեմ այն-
տեղ։—Զեր որդիքը եզները կը լծեն։ Դուք գետինը կը
վարէք։ Մենք էլ ցորենը կը ցանենք։

Վ ա Ր Ժ ո լ Թ Ի ւ Ն

Մուրացկանը եկաւ դուռը բաղխէց։ Մայրս նորան
մի գաթա տուէց։ Տարուա առաջին օրը ինչ է։ Իմ ա-
նունը ովսաննայ է։ Բաղտավոր է այն երեխան որ լավ
ծնողներ ունի։ Քոյրս գրէլ գիտէ։ Այս երեխաի ատամ-
ները թափուէցան։ Բերանդ բաց արայ, ատամներդ
տեսնեմ։—Ո՛րդի, դասդ կարդայ։

Ուղագր—Իւն.—Որդի, ոսկի, ոտք...

Ես գրում եմ, կը գրեմ. դու գրում ես, կը
գրես։

Մենք գրում ենք, կը գրենք. նոքա գրում են,
կը գրեն։

10.

ԵՐԿՈՒ ԵՒ ՄԵԿ

Ականջդ երկու ունես մի բերան,

Հասկացիր դու լաւ։

Աշխարհիս վերայ կը լրսես շատ բան, քան թո՛ւ
եւ խօսիր սակաւ:

Աչքերդ երկու. ունես մի բերան, քան թո՛ւ
շատ կ'սկսես խօսիլ:

Աշխարհիս վերայ կը տեսնես շատ բան, քան թո՛ւ
եւ պատմիր սակաւ:

Երկու ձեռք եւ մի բերան դու ունես, քան թո՛ւ
շատ կ'սկսես խօսիլ:

Ամբողջ օրը դու պէտք է աշխատես,
եւ ուտես սակաւ:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿՆԵՐ.—11. Կիսատ կոնք՝ պատից կախած:

12. Մէկը մէկէլի վերայ,
վեցի կէսը կը դառնայ:

Սխալ.—Անկաջ, գոնքաջ, կարմունջ.

Ուղիղ.—Ականջ, գոքանջ, կամբարջ.

Կաթ եւ ջուր

(Համեմատութիւն)

Նմանութիւն.—Կաթն էլ ջուրն էլ ծարաւը
կոտորում են: Կաթն էլ, ջուրն էլ թափուող առար-
ներ են, հեղուկ են: Կաթն էլ, ջուրն էլ աղտոտ ա-
մանում փչանում են: Ո՛չ կաթը, ո՛չ ջուրը մետաղէ ա-
մանում չպէտք է պահել: Թէ՛ կաթը, թէ՛ ջուրը սառը
տեղը լաւ են պահում: Իսկ տաք տեղը փչանում են:
Թէ՛ կաթնով ու թէ՛ ջրով հաց թխելու համար խմոր
են հունցում:

Չանագանութիւն.—Կաթնի մէջը չաղու-
թիւն կայ. իսկ ջրի մէջը չկայ: Ջուրը թափանցիկ է.
Կաթը անթափանցիկ է: Ջուրը անդոյն է. իսկ
կաթը սպիտակ է: Կաթը թթւում է. իսկ ջուրը չէ
թթւում: Կաթը աւելի սննդարար է քան թէ ջուրը: Լաւ
ջուրը ո՛չ համ ունի, ո՛չ հոտ. իսկ կաթը այնպէս չէ:
Ծծկեր երեխան մէնակ կաթնով կարող է կերակրուիլ.
Իսկ մէնակ ջրով չէ կարող: Ջուրը լինում է շոր ու
փափուկ. իսկ կաթը՝ թանձր ու նոսր: Կաթնի մէջը
ջուր կայ. ջրի մէջը կաթ չկայ: Ո՛չ մի բոյս անջուր
չէ կարող աճիլ. իսկ անկաթ կարող է: Ջուրը ստանում
ենք գետից ու աղբիւրից. իսկ կաթը խոտակեր կենդա-
նիւններից: Փչացած ջուրը չէ խմում. իսկ թթւած
կաթնից մածուն են շինում:

Նշանակում է կաթն ու ջուրը միմեանց քիչ են
նման. նոցա մէջը նմանութիւն քիչ կայ. բայց
չանագանութիւն շատ կայ:

Ծան.—Այսպէս կարելի է համեմատել միմեանց
հետ շատ միատեսակ առարկաներ:

Վարժութիւն

Այս սեղանների վերայ վօշինջ չկա: Ես լավ գիտեմ
իմ դասերը: Բոյրս գրեց իւր նամակները: Ես աշխա-
տում եմ սովորել այն ամէն բաները, ինչ վօր հարկա-
վար է մարդու: Նոքա կը գրեն ձեր երգերը: Բոյրս ար-
տաւորեց պրծավ. բայց ես դեռ պէտք է արտադրեմ: Ե-
րեկ մենք հաց թխեցինք. վաղը նոքա կը թխեն: Ես
չկարողացա մէկ վօսկի ճարել: Ես չեմ մոռանա ինչ վօր
սովորեցի այս մի քանի ամսուա մէջ:—Լուսինը երևե-
ցավ: Հիւանդը լավ է:

Ուղագրութիւն. — Երկի, սեանալ, տերեւ. —
Հիւանդ, հաշիւ, հագիւ. —

Մէկ, երկու, երեք, չորս, հինգ, վեց, եօթը, ութը, իննը, տասը. — տասնութեկ, տասերկու, տասերեք...
— քսան, երեսուն, քառասուն, յիսուն, վաթսուն, եօթանասուն, ութսուն, իննսուն, հարիւր, հազար:

Առաջին, երկրորդ, երրորդ, չորրորդ, հինգերորդ, վեցերորդ, եօթներորդ, ութերորդ, իններորդ, տասներորդ:

11.

ՄԵՂՔԻ ԹՈՂՈՒԹԻՒՆ

Աշտուր մի տաս տարեկան տղայ էր:

Մէկ օր նա ուսումնարանից գնում էր տուն:

ձանաթարհին մտաւ մի եկեղեցի:

Նա քահանային ասաց.

— Տէր հայր, խնդրեմ ինձ խոստովանէք. վաղը ուզում եմ ճաշակուել:

Քահանան խոստովանեց և վերջը հարցրեց.

— Ասա տեսնեմ՝ ի՞նչ ես արել:

Աշտուր պատասխան տուեց.

— Տէր հայր, ես մի այնպիսի մեծ մեղք եմ արել, որ չեմ կարող ձեզ ասել:

Ասաց և աչքերը արտասուքով լցուեցան:

— Պալուսակիր մէջ քարետախտակ ունեմ, հարցրեց քահանան:

Աշտուր հանեց քարետախտակը:

Քահանան ասաց.

— Եթէ դու չես կարողանում ասել մեղքդ, վեր առ քարեգրիչը և գրիր քարետախտակիդ վերայ ինչ որ արել ես:

Աշտուր գրեց մի քանի խօսք:

Բայց իսկոյն նորա աչքերից արտասուքներ թափուեցան:

Եւ գրածը ջնջուեցաւ:

— Բաւական է, ասաց քահանան. տեսնում ես, որդեակ, ահա քո արտասուքը ջնջեց քո մեղքը:

Ուղիք է:

Զրմեռ էր, տըղերք եղան հալ ու մաշ,
Գնացին դաշտ, տեսան բըսած լաւաշ,
Տափը ծաղկալից, օրը տաք, խեղդուկ,
Ծառերից կախ կախ սելս, բողկ, ձմերուկ:

Բարակ ճիւղի վրայ արջը շինեց բոյն,
Մէջը ձու ածեց, թխսել էր ուզում.
Ղըռղըռան ագռաւը նոյն ծառի տակին
Ծիծ էր տալիս իւր գեղեցիկ ձագին:

Վարժ ու թիւն
(Գրեցէք, ինչպէս պէտք է:)

Ես հաց եմ ուտում: Դու ջուր խմել: Նա ծառ տնկել: Մենք դաս սովորել: Դուք գիրք կարդալ: Նոքա տանձ ուտել: —

ես տուն էի շինում: Նա պտուղ քաղել: Դու
վայր ընկնիլ: Նոքա բաց անել: Մենք հաց թխել:
Վարժ ու թխել:

Մի մարդ տեսավ մէկ երեխա: Այն մարդը հարցրեց.
այն երեխան. «Դու կարդալ գիտէս»: Այն երեխան
պատասխան ատենց այն մարդուն: «Այո՛, իմ եղբայր
գէորգը գիտե»: «Ուղարկե՛ք».— Եղբայր, քոյր.— Հայր, մայր. լոյս,
յոյս.—

* *

12.

ԹՈՒՅՈՒՆԻ—ԲՈՅՆ

Մէկ ծխանի վերայ մի թռչունի—բոյն կար:
Այս բոյնի մէջը չորս հատ թռչնիկ կար:
Փոքրիկ հաւկիթները ծակուել էին:
Եւ նոցա միջից դուրս էին եկել չորս հատ անփե-
տուր թռչնիկ:
Իսկ նոցա մայրը փետուրներ ունէր:
Նա թռչնիկներին տաքայնում էր իւր թևերի
տակը:
Հայրն էլ գնում էր կերակուր բերելու:
Երբ թռչնիկները մեծացան, նոցա փետուրները ա-
ճեցին:
Մայրն էլ դուրս գնաց հօրն օգնելու:
Նոքա միասին էին կերակուր ճարում:
Բայց թռչնիկների թևերը գեռ փոքր էին:
Նոքա չէին կարողանում թռչել:

Այս պատճառով մայրը նոցա մօտ ճիվ, ճիվ, ճիվ
արեց:

Այս ձայնով նա ուզում էր ասել.

—Ի՞մ զաւակներ, իմ փոքրիկ սիրեկաններ, տնից
դուրս չգա՛ք. այսինքն ձեր բոյնից մի՛ք հեռանալ:
Բայց, երբ մայրը թռաւ գնաց, թռչնիկները
մէկը չհնազանդեց:

Նա ուզեց դուրս գնալ բոյնից:

Եւ մինչև ծխանի բերանը հասաւ:

Ախ, անմիտ թռչնիկ, հիմա պէտք է վայր ընկ-
նի, ... վայ, ահա ընկնում է...

Եւ ծխանի մէջ ընկաւ:

Երբ հայրն ու մայրը լետ դարձան, տեսան որ
բոյնի մէջ միայն երեք հատ թռչնիկ կայ:

Այս երեք թռչնիկները սկսեցին ծրվծրվալ:

Նոքա ուզում էին ասել.

—Մեր եղբայրը կորաւ, ծխանի մէջ գլորուեցաւ:

Այն ժամանակ հայրը, մայրը և երեք թռչնիկները
շատ ու շատ ցաւեցան:

Որովհետեւ, երբ մէկը անհնազանդ է
լինում, ամբողջ ընտանիքն էլ անբաղտ է
գառնում:

ԱՌԱՄՆԵՐ.—Ասողին էլ լսող պէտք է:—

Իմացողին մէկ՝ չիմացողին հազար:—

ՀԱՆԵԼՈՒԿ. 11—Այն ինչ տակառ է անձեռագործ.

Մէջը երկու տեսակ խմիչք կայ:

Աւարժութիւն

(Գրեցէք, ինչպէս պէտք է:)

Ես տեսարակ էի կարում: Դու երեսդ լուսանալ: Ես խմոր հուսնցել: Մենք գիրք կազմել: Դուք ներս մտնել: Նոքա շաքար կոտրատել:—

Ես դուռը բաց կ'անեմ: Դու ծառը թափ կ'ըտաս: Ես էլ Արալի հետ խաղ կ'անի:—

Ծան.—Այսպէս պէտք է գործածել նա և հետեւեալ բառերը:—

Թաց անել, յետ տալ, քաշ տալ.—ման գալ, դուրս գալ.—վայր ընկնիլ, վեր թռչել, անց կենալ...:

Աւարժութիւն

Մի մարդ մեռավ: Նորա փոքրիկ վորդին ուտում էր հոգեհացի փլավը: Մէկ ուրիշ երեխա մօտեցավ և և մի քիչ փլավ խնդրեց: Բայց նա չտուեց: Յետոյ միւս երեխան ասաց. «Լավ, լաւ, մի տա. աստուած վօղորմած է. երեւի մէկ օր էլ իմ հայրը կ'մեռնի. տես ես էլ քեզ փլավ կ'տամ»:

Ես երեք օրում եօթը երես գրեցի: Չորսը, լինգը և վեցը քանիսն է: Իմ քուրբը երորդ դասատանն է: Յինգ անգամ վեցը եռեսուն է: Շաբաթուա եօթերորդ օրը կիւրակն է: Իմացողին մէկ՝ չիմացողին յազար:—Մեր լինգ սենեակն էլ նորոգեցինք: վեց օրից յետո գիւղ պէտք է գնամ:

Ողորդութիւն.— Սեն: Կո, Գրիգորեան. գիւղ, հարիւր.—

*
*
*

13.

ԵՐԿՈՒ ԼՈՒՍԱՄՈՒՏ

Մի մեծ տան մէջ երկու փոքրիկ լուսամուտ կայ:

Ամբողջ աշխարհը նոցա մէջ է նայում և նոցա միջից է նայում: Նոցա մէջը միշտ նստած է մի նկարիչ:

Այդ նկարիչը ամէն բան նկարում է հազարաւոր գոյներով:

Մէկ նկարում է անկիւնաւոր, մէկ կլոր. յետոյ երկայն, կարճ, մի խօսքով ինչպէս պէտք է:

Դժուար է հասկանալ այն բոլոր գոյներն ու ձևերը, որ նա տալիս է ամէն առարկայի:

Այդ լուսամուտների ետեւը մի զարմանալի կախարդ կայ: Այդ կախարդը ամբողջ աշխարհը նկարում է մի փոքրիկ բծի մէջ:

Բիծն էլ շատ շատ մի փոքրիկ սիսեռի չափ կը լինի:

Ինչ որ տան տէրը իւր մտքովը անց է կացնում, ինչ որ նորա սիրտն ուզում է, նա իսկոյն ամէն բան նկարում է լուսամուտների վերայ, որ ամէն անց կենող կարողանայ պարզ տեսնել:

Երբ տան տէրը ուրախ է, կամ երբ նա տխուր է, այն ժամանակ լուսամուտների վերայ մարգարիտներ են երևում:

Երբ լաւ եղանակ է, օրը պարզ է, նա նայում է պայծառ:

Իսկ երբ սաստիկ ցրտում է, երբ քամի է բարձրանում և ձիւն է գալիս, այն ժամանակ նա շատ տըխուր է լինում:

Երբ տան տէրը գնում է հանգստանալու և քնն-

լու, նա էլ իւր հետ ճրագ չէ տանում:

Այն ժամանակ, ախ, այն տխուր ժամանակը մահը
ծածկում է նորա փեղկերը:

Եւ աւաղ, լուսամուտները կոտրատւում են և ապա-
կիները փշրտւում են:

ՀԱՆՆԻՈՒԿՆԵՐ. — 14. Փոքրիկ լուսամուտ՝ կրակով լի. —

15. Սև սալ ա, ա ղգոյաքս՝ բլմ

Սպիտակ սալ ա.

Միջինը կը շողշողայ:

16. Բոլորակ պարտէզ

Երկգրունի.

Յանկ իւր փրշադէզ,

Զուրն աղի:

17. Մէկը կանգնած խօսում է:

Երկուսը ականջ են դնում.

Երկուսն էլ նայում են:

Ես մէկ գրիչ գտայ:

Մէկ գրեցի. մէկ ջնջեցի:

Վարժու թիւն

(Գրեցէք շատ թիւով:)

Մէկ դերձակ ուրիշի համար՝ շոր կարելիս միշտ
կտորիցը գողանում էր: Մի գիշեր նա երազ տե-
սաւ: Տեսաւ որ իւր գողացած բոլոր կտորները կա-

խուած էին մի ծառի ճիւղից: Նա վախեցաւ. զար-
թեց և երազը պատմեց իւր աշակերտին: Յետոյ
նորան ասաց. «Երբ տեսնես որ տեղի կտորից ու-
զում եմ գողանալ, այն ծառը միտքս բեր:»

Մի անգամ մէկ շոր ձեւելիս դերձակը ուղղում
էր միքիչ իւր համար վերցնել: «Մարդ, միտքդ եմ բե-
րում այն ծառը»: «Դերձակը ասաց. «Անպիտան,
այն ծառի վերայ հօնաւ կտորից չկար»: Ասաց ու մի
կտոր վեր առաւ իւր համար:

Վարժու թիւն ապա զո սով

Ես դուռը կբացանեմ: Այս շորը թաց արայ: Ես կը-
թափտամ քո վերարկուն: Իմ եղբայրը կանցկենա՝ ձեր
տան կողմը: Ես կվերանեմ ձեր գրքերը: Զգուիշ կաց
որ չվարընկնես: Սրի գնանք մանգանք: Գնայ՝ Բագրա-
տի յետ խաղարայ: Յետոյ վերա՞ գիրքդ մեկարդայ:

14.

**ԻՆՉ ՈՐ ԱՆԵՍ՝
ՔԵՉ ԿԱՆԵՍ:**

Մի մուրացկան միշտ անում էր. — Ի՜նչ որ անես՝ քեզ կ'անես: Այդ ասում էր և ողորմութիւն էր խնդրում: Մի օր էլ նա գնաց մի դուռ բաղխեց և ասաց.

— Տան տիկին, ինչոր անես՝ քեզ կ'անես. մի բան
չտուր ինձ:

Այն կինը նորան մի գաթալ տուեց:

Նա էլ ասաց. «Ինչոր անես՝ քեզ կ'անես»:

Ասաց և գնաց:

Բայց նա գաթան շատ սիրեց:

Ամէն օր գալիս էր և բան էր ուզում:

Խեղճ կինը ձանձրացաւ մուրացկանի գնալ գալուց:

Նորա ամուսինն ու որդին ուրիշ աշխարհ էին

գնացել:

Այս պատճառով ամէն անգամ ողորմութիւն էր տա-

լիս, որ նոքա առողջ վերադառնան:

Վերջապէս նա ուզեց մուրացկանից ազատուել:

Մէկ օր երբ նա գաթալ էր թխում, գաթալի մէջը

թոյն դրեց, որ մուրացկանը ուտէ ու մեռնի:

Միւս օրը մուրացկանը եկաւ, դուռը բաղխեց:

— Տան տիկին, ասաց նա, ինչ որ անես՝ քեզ կ'ա-

նես. մի բան տուր ինձ:

Կինը տուեց նորան թունաւորուած գաթան:

Նա էլ դրեց իւր գրպանը և գնաց:

Մուրացկանի բնակարանը քաղաքից դուրսն էր:

Երբ նա մօտեցաւ իւր տանը, երկու ճանապարհ-

հորդ գնացին նորա մօտ:

Այդ ճանապարհորդները շատ քաղցած էին:

Եկան, մուրացկանից քիչ հաց ուզեցին:

Նա էլ տուեց գաթան:

Նոքա իսկոյն կերան և գնացին դէպի իրանց տունը:

Բայց մինչև տուն հասան, մահուան դուռը հասան:

Բարեկամները հաւաքուեցան և հարցնում էին.

— Ի՞նչ է պատահել ձեզ. վաղուց է որ հիւանդ էք:

Նոքա պատասխան տուին.

— Ո՛չ. մենք ամենեւին հիւանդ չենք եղել:

Բայց երբ քաղաք մտանք, շատ քաղցած էինք:

Մի մուրացկանից հաց ուզեցինք:

Նա էլ մի գաթալ տուեց. կերանք ու այսպէս ե-

ղանք:

Այս ասացին ու մեռան:

Կինը, երբ այս լսեց, ձեռքերը գլխին խփեց, և

սկսեց լաց լինել:

Նա գիտէր որ իւր ամուսնի և որդու մահուան

պատճառը իւր տուած գաթան էր:

Երրորդ օրը եկաւ մուրացկանը:

Նա իմացաւ որ ճանապարհորդները իւր տուած

գաթալից են մեռել. և ասաց կնոջը.

— Հապա ես ամէն օր քեզ չէ՞ի ասում թէ «Ինչոր

անես՝ քեզ կ'անես». էլի ասում եմ՝ քեզ կ'անես:

ԱՍԱՅՈՒԱԾ. — Թէ ուրիշին փոս կը փորես,

Նայիր, որ շատ չը խորես.

Որ, երբ դու մէջը դնորուես,

Ողջ մընաս, ողջ դուրս ելնես:

ԽՕՍՔԻ ԶԵԻ. — Մահուան դուռը հասնել.

Ուզի՞ր է:

Իմ կնոջ հայրը իմ գոքանքն է: Իմ աները իմ կնոջ
եղբայրն է: Ես իմ քենու տագըն եմ: Իմ տալոջ որդին
իմ սկեսրայրի թոռն է: Իմ սկեսուրը իմ սկեսրայրի
քոյրն է: Իմ քենակալի կինը իմ հարսն է: Իմ աներոջ

կինը իմ զոքանչի քույրն է: Ես իմ կնքահօր որդին եմ: Ես իմ սանի սանահայրն եմ:—

Վարժ ու թիւն

Մի պառավ իւր հավերը համարելիս ասում էր. «Զուիգ, զուիգ, զուիգ, զուիգ. հաւերիս թիւը լրացած է»: Մեկ մարդ անդ բանը նկատեց և մի զուիգը գողացավ: Պառավը երեկոյին համրում էր և ասում. «Զուիգ, զուիգ, զուիգ. հավերիս թիւը լրացած է»: Միգուս անդամ գողացան երէք հավ: Պառավը կրկին համարեց. «Զուիգ, զուիգ, մեկ հատ: Վա՛յ, հավերիս մեկը կորել է»:

15.

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Ահա հասաւ նոր տարի, Մանրը տղայք, չմոռանաք. Հետը բերեց նոր բարի— Աշխարհումըս չէք մէնակ. Մանրը տըղոց՝ ուրախ օր, Ուրիշ շատ խեղճ տըղայք կան. Բարի զաւակ՝ հօրն ու մօր: Աղքատ և ան օգնական:

Մանրը տըղայք են ուրախ, Նոքա հայր ու մայր չունեն. Ունեն կաղին, գողինաղ, Սև, չոր հացի կարօտ են. Սալորի չիր, չամիչ, թուզ, «Աղքատներին ողորմած Փրշատ, խընձոր և բնիուզ: «Եղէ՛ք» կ'ատէ ձեզ Աստուած: միջոց ջոյաւ և իմ միջոցաւ ամէն իմ սի: ի միջոցը միջոցս Սիւալ.— Մանր, ծանրը, սանդը, իմ ի միջոցը ջոյաւ և իմ միջոցաւ ամէն իմ սի: ի միջոցը

Տօներ.— Զրօրհնէք, Տեառն-ընդ-առաջ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի (տօն), ս. Վարդանանց (տօն), ծաղկազարդ, զատիկ, համբարձում, հոգեգալուստ, վարդափառ:—

Տարուայ եղանակներ.

Գարուն.— Մարտ, ապրիլ, մայիս.

Ամառ.— Յունիս, յուլիս, օգոստոս.

Աշուն.— Սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր.

Զմեռ.— Իեկտեմբեր, յունուար, փետրուար:

Կարգ ու վրաս աւորեցէ՛ք:

Ծերունի, եկեղեցի, յունուար, կատու, երիտասարդ, հիւրանոց, գեկտեմբեր, արջ, գարուն, քահանայ, ճընճ-ղուկ, սկեսուր, նապաստակ, զոքանչ, սարկաւազ, հայր, կաթսայ, բոպէ, գրիչ, զատիկ, երեխայ, ուսումնարան, հաւ, որդի, սև, երկաթ, շուն, տուն, շիշ, տարի, ջուր, վարդապետ, խանութ, ոչխար, պառաւ, աղաւնի, ոսկի, գեղարքունի, վերարկու, ամիս, փեսայ, սեղան, եղբայր, ջրօրհնէք, ամառ, սպիտակ, կաւիճ, ձի, արծաթ, ծիծեռնակ:

(Վերջակէտ դրէք, ինչ տեղ հարկաւոր է:)

Ես կարդում եմ իմ դասը իմ եղբայրը խաղում է այսօր քույրս գնաց ուսումնարան ես ու եղբայրս պետք է գիւղ գնանք կատուն մի ծիտ է բռնել շունը հաջում

է ես սովորել եմ իմ դասը ո՛վ կը խաղայ, նա կը կա-
ղայ այսօր պէտք է անձրև գայ անցեալ ձմեռ շատ ցուրտ
էր մեր ցորենը հասունացել է գիւղացին գետինը վա-
րում է ծիծեռնակը ձմեռը գնում է տաք երկիրներ աշ-
խատեցէ՛ք որ ուղիղ գնէք վերջակէտները տեսնենք ինչ-
պէս կը պատրաստէք այս դասը.

ՀԱՆԵԼՈՒԿ. 18.—Մէկ մեծ տաճար կայ, 12 սիւ-
նով, 30 պատկերով. 2 սև ու սպիտակ թռչուն նորա
չորս կողմը թռչում եմ:

*
* *

16.

ԳԻՐՔ

Մի փոքրիկ տղայ կար. անունը Զարեհ էր:

Հինգ տարեկան էր Զարեհը:

Նա շատ անգամ նստում էր իւր մօր կողքին և
ասում էր.

—Մայրիկ, խնդրում եմ, մի բան պատմիր ինձ:

Մայրն էլ շատ լաւ լաւ բաներ էր պատմում նո-
րան:

Մէկ օր մայրը Մեծ Ներսեսի պատմութիւնը ա-
սաց:

Ասաց որ այս մարդը շատ ուսումնարաններ բաց
արեց, փոքրիկ երեխաների գրել կարգալ սովորեցրեց,
որբանոցներ շինեց...:

Երբ մայրը խօսքը վերջացրեց, Զարեհը հարցրեց.

—Մայրիկ, դու ճանաչո՞ւմ ես Մեծ Ներսեսին:

—Ո՛չ, որդեակս, չեմ ճանաչում, պատասխանեց
մայրը:

—Ուրեմն ի՞նչտեղից գիտես նորա արած գործերը,
ասաց երեխան:

—Մէկ գրքի մէջ կարդացի, պատասխանեց մայրը:

Մէկ օր էլ մայրը Արամի մասին պատմեց:

Պատմեց թէ ինչ ազնիւ ու քաջ մարդ էր, ինչպէս
օտար ազգերին էլ հրամայում էր, որ հայերէն խօսեն:

Զարեհը մօրը հարցրեց,

—Մայրիկ, Արամին տեսե՞լ ես:

Մայրը պատասխանեց.

—Ո՛չ, որդեակս, չեմ տեսել. Արամը շատ տարի
առաջ է մեռել:

—Ուրեմն ի՞նչպէս իմացար նորա արածները, հար-
ցրեց երեխան:

—Մէկ գրքի մէջ կարդացի, պատասխանեց մայրը:

Մէկ օր Զարեհի մայրը տնից դուրս էր գնացել:

Զարեհը մէնակ էր մնացել, սիրտը նեղանում էր:

Այն ժամանակ ինքն իրան ասաց.

Մայրիկիս պատմածները գրքի մէջ են. ես էլ կա-
րող եմ փնտռել ու գտնել:

Իսկոյն մի գիրք վեր առաւ սեղանի վերայից և բաց
արեց...:

Բաց միայն սև նշաններ տեսաւ սպիտակ թղթի
վերայ:

Նա գիրքը ծածկեց և մէկ ուրիշ երես բաց արեց:

Կրկին սպիտակ թուղթ տեսաւ, վերան սև սև
գծեր:

Գրքի երեսները շուր ու մուր տուեց:

Բայց ամէն տեղ միեւնոյն նշանները տեսաւ:

Զարեհը ոչինչ չէր հասկանում:

Այն ժամանակ գիրքը սեղանի վերայ դրեց ու ինքը քնեց:

Երբ մայրը տուն գնաց, Զարեհը զարթեց և հարցրեց:

—Մայրիկ, ի՞նչ պէտք է անեմ որ գրքի մէջ եղած պատմութիւնները հասկանամ:

—Հոգեակս, պատասխանեց մայրը, պէտք է կարգաւ սովորես:

ԱՍԱՅՈՒԱԾ.—Գիրքը մի ծառ՝ վերան կեռաս,

երբ ձեռքդ առնես կարդաս,

Միայն տերեւը չը շուր տաս,

Նայէ՛ պըտղի համը տեսնաս:

Ու զի՞շ է:

Ես մի բաժակ թէյ կերայ: Քոյրս մէկ աման սպաս հագաւ: Եղբայրս մի թաս փլաւ խմեց: Այս սեղանի գոյնը եռանկիւնի է: Այդ խնձորի ձևը կարմիր է: Վերարկուն քաղցր խմելիք է: Այս դարնանը՝ նույններն ամսին շատ ձիւն եկաւ: Փետրուարի 30-ին շատ լաւ եղանակ էր: Մայիսը ձմեռուայ ամենալաւ ամիսն է:

Ուտելիքների մէջ կաթը ես շատ եմ սիրում: Տան-ձենին շատ գեղեցիկ թուփ է: Տակառը վայր ընկաւ կոտրուեցաւ: Կուժը վայր ընկաւ, ջարդուեցաւ: Մեր գինու շիշը ժանգոտուել է: Ձեր կաթսան վայր ընկաւ, փշրտուեցաւ: Նոր տարի օրը երեխաները կարմիր հաւկիթներ են կոտրատում: Զատիկին ջուրը օրհնում են:

Համբարձման օրը եկեղեցումը ուռ են բաժանում: Այս տարի նոր տարին փետրուարի 10-ին կը լինի: Իսկ ջրօրհնէքը սեպտեմբերի 20-ին կը լինի: Վարդենին շատ քարձր ծառ է: Փետրուար մարդկային բնակարան է:

Վարժողութիւն

(Վերջապէս գրէք, ինչ տեղ հարկաւոր է:)

Մեր ծառերը կանաչել են այսօր ես լաւ գիտեմ զաս հաց ու պանիր՝ կեր ու բանիր հայրդ քեզ կանչում է դուք քանի՞ օրդի ունէք ես երկու օրդի ունեմ Մարիամը արտագրում է իւր դասը ինչ ցուրտ եղանակ է այսօր կատուն ծիտ է բռնել եղբայրս ուսումնարանից տուն եկաւ ձեր քոյրը շատ լաւ է երգում Գարեգին, կօշիկներս մաքրիր այսօր ամսի քանիսն է մեր զասը ո՞րն է լաւ մտածեցէք և լետոյ գրէք վերջակետները...

* *

17.

ՍԻՍԵՌ ԵՒ ԳՂՈՒԿ

Գլուկը Սիսեռին նայեց և ասաց.

—Քոյրիկ, այդ ի՞նչպէս նման ես ինձ:

Բայց չեմ կարծում որ մեր ցեղից լինես. որովհետեւ ինձ պէս կոկ ու կլոր չես:

Սիսեռը պատասխանեց.

Ձեր ցեղիցն եմ. միայն այն պատճառով կոկ ու

կլոր չեմ, որ ես դեռ մարդու ձեռք չեմ ընկել:
Աստուած մի արասցէ, որ ես թաւան մտնեմ, խա-
շուեմ ու մրդկուեմ, յետոյ քեզ պէս իմ ազգը չըճա-
նաչեմ:

Աւելի լաւ է, որ գետինը մտնեմ, քան թէ քեզ
պէս երևելի դառնամ ու ազգս չճանաչեմ:

Մննս բարով. ես գնում եմ:

Զինի թէ քո տէրը գայ, ինձ տեսնէ ու թաւալի
մէջ տանջէ չարաչար:

Ես ազատ եմ. քեզ պէս ծառայ չեմ. մննս բարով:

Գլուկը նորան ասաց.

—Մի շտապիր, սպասի՛ր, ցած գամ, որ ես էլ
հետդ գամ, քննիկ:

Ինչո՞ւ ես ինձ այստեղ մէնակ թողնում:

Գլուկը իջաւ և Սիսեռի հետ գնաց արտը. բայց
ի՛նչ եղաւ:

Գլուկը այնտեղ մնաց անպէտք:

Իսկ Սիսեռը ծլեց, ծաղկեց. որովհետեւ դեռ այն-
պէս անարատ էր, ինչպէս Աստուած նորան ստեղծել էր:

Զե՛ղ եմ ասում, բոլոր Հայեր,

Մատնող գնամ արևուն ձեր.

Բնական ճանքից մի՛ք շեղուի՛, մի՛,

Որ պրտուղ տաք Հայրենիքի:

ԱՍՍՅՈՒԹ.—Ընկույզը ելաւ իւր կրճեպից,

Կրճեպին չէ հաւանում.

Զաւակը ելաւ հօր վիճակից,

Հօրն ու մօրը չէ հաւանում:

ՀԱՆԵԼՈՒԿ. 19—Մէկ տուն աղջիկ.

Ամէնքի քթերն էլ ծուռն են:

Չ ո ր ս ե ղ ք ա ր ք

Առաջինն է պատանի,

Բողբոջ, տերև, սաղարթ ունի.

Պայծառ արև, կանաչ արօտ,

Որոնց տըղալք են միշտ կարօտ:

Երկրորդ եղբայրը երիտասարդ.

Տալիս է մեզ անձրև առատ.

Ծաղկունք ցանում է ամէն դի,

Յոյս է տալիս առատ հնձի:

Երրորդ եղբայրն այլ չափահաս,

Մրգերով լի ունի մի թաս.

Բաժանում է տըղոց իւր գանձ՝

Ծիրան, խնձոր, խաղող ու տանձ:

Չորրորդ եղբայրն է ծերունի,

Յուրտ ու խաւար շալկած ունի.

Այգի, անտառ, ամալացրեց,

Դաշտ և արօտ ձիւնով ծածկեց:

Ո՞րն է այդ եղբայրները:

Սխալ.—Նընգուզ, նընտրել, նընկեր.

Ուղիղ.—Ընկույզ, ընտրել, ընկեր.

Վ ա ր ժ ու թ ի ւ ն

Քահանաի մօտ խոստովանում էր մի փոքր աղջիկ:
Քահանան նորան հարցրեց. «Վօրդի, ի՞նչ ես արել»:

Աղջիկը սլառասլառեց.

—Տէրաէր ջան, լինդ ջուխտ զուլպա, երկու պա-
ճիճ և մէկ թաթպան:

— Չէ, չէ. ուրիշ ասան, ի՞նչ ես արել, հարցրեց քահանան:

— Տէրաւեր ջան. մի ջուխտ էլ զախթան էմ գործել, ասաց աղջիկը:

— Էհ, հէր օրհնած, ասում էմ՝ ի՞նչ մեղք էս արել, ասաց քահանան:

— Մեղք, կրկնեց անմեղ աղջիկը, մեղքը ի՞նչ բան է: ՀԱՆՆԵԼՈՒԿՆԵՐ. 20. — Մէկ սաւան ունեմ. ողջ աշխարհը ծածկում է. միայն ծովը չէ ծածկում:

21. — Ելայ լեռը, քաշեցի բեռը. թափեցի մանր սիսեռը:

22. — Էն ի՞նչ վարդ է, որ ձմեռը բացւում է. ժամանակը լրանում՝ թառամում է:

* *

18.

ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ ԵՒ ԳԻՆԻ

Մէկ մարդ հրաւերք ունէր:

Նա դահլիճումը սեղան էր բաց արել:

Սեղանի վերայ ամէն տեսակ կերակուր կար:

Տանտէրը հիւրերի հետ խօսում էր մի սենեակում:

Կերակուրներն էլ դահլիճումը սկսեցին խօսել և վիճել:

Թան էս պատը գուրս պրծաւ ու ալսպէս ասաց.

— Բարեկամներ, ես ձեր մէջը ամէնից լաւն եմ. որովհետեւ շատ ախորժելի համ ունեմ:

Ա. ղ. ը միւս ծայրիցն ասաց.

— Պարոն, ի՞նչ մեծ մեծ ես բրդում. ես ամէնիցդ համով եմ:

Ամէնիդ համ եմ տալիս. առանց ինձ ո՛վ կ'ուտէ ձեզ:

Հ. ը. ը. զա. կ. ղ. խօսեց.

— Ներողութիւն. ինձ ամենեւին համ չեմ տալիս:

Պ. ղ. պ. ե. ղ. ղ. չդիմացաւ ու ասաց.

— Լռեցէ՛ք, լռեցէ՛ք, ձեր մէջ պատուով մեծը ես եմ. չէ՞ որ ի՞նչ են ցանում ձեզ վերայ:

— Ինձ վերայ չէ, վրայ բերեց Մ. ա. ծ. ո. ը. ը:

Սոցա վէճը լսեց Գիւնին և քթի տակը ծիծաղեց ու ասաց.

— Զարմանում եմ ձեզ վերայ, որ ալդպէս հպարտ հպարտ խօսում էք:

Դուք ո՛վքեր էք. ի՞նչ նայեցէ՛ք:

Տեսէ՛ք, ես աշխարհի սիրելին եմ. բայց ամէնիդ կիսի չափ էլ չեմ պարծենում:

Ո՛վ ինձ խմում է, միշտ այս է ասում. «Կեցցես գինի. իմ սրտի վարդն ես, իմ փորի զարդն ես»:

Այս խօսքերի վերայ իսկոյն բոլոր կերակուրները ծափահարեցին ու լուռ կացան:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ. 23. — Անծակ յուլունք, անուր դերձան. Աստուած շարում է, մարդը քանդում է:

ԽՕՄՔԻ ԶԵԻ. — Մեծ մեծ բրդել.

Վ. ա. ը. ը. ղ. ղ. ղ.

ա—1	լ—30	կ—60	դ—90
ժ—10	խ—40	հ—70	ճ—100
ի—20	ծ—50	ձ—80	ռ—1000

Գրեցէ՛ք տառերով. — 14, 25, 36, 47, 58, 69, 71, 82, 93, 105, 113, 236, 460... Այդ թուերը գրեցէ՛ք բառերով: —

Գրեցէ՛ք թուերով. — խդ, կե, ձթ, ժա, ճժչ, միգ, լբ, ն, շլդ...:

* *

19.

ԱՍԵՂՆԵՐԻ ԴԵՏԸ

Մի պառաւ կար, Մարիամ անունով:

Մարիամը ունէր մի տղայ, Գարեգին անունով և մի աղջիկ Գալիանէ անունով:

Մէկ անգամ Մարիամը լուսամուտի մօտ նստել էր և կտրկատում էր Գարեգինի շապիկը:

Գալիանէն էլ յատակի վերայ նստել էր և փայտի կտորներից տնակ էր շինում:

Մայրը ասաց.

— Այստեղ արի՛, Գալիանէ՛. արի՛ ասեղս անց կացրո՛ւ:

Գալիանէն գնաց մօտը. միայն աչքերը չէր հեռացնում իւր տնակից:

— Դիտե՛ս որ ես հիմա լաւ չեմ տեսնում, ասաց մայրը. և այս շապիկը պէտք է կտրկատեմ:

Այս պատճառով քո աչքերը փոխ եմ ուզում ինձ համար:

Գալիանէն ասեղն առաւ ու դերձանը անց կացրեց:

Յետոյ ասաց.

— Զգո՛յ՜ կաց որ դերձանդ էլ դուրս չ'ընկնի:

Ես էլ ժամանակ չունեմ անց կացնելու:

Այս ասաց և կրկին գնաց իւր տնակի մօտ:

Բայց նորա ոտքերի շարժմունքից տնակը ցնցուցաւ ու փուլ եկաւ:

Գալիանէն էլ չուղեց խաղալ:

Այլ պառկեց բազմոցի վերայ և սկսեց լաց լինել:

Փոքր ժամանակից յետոյ նա մէկ ուրիշ գիւղումն էր:

Այնտեղ փողոցի քարերը շատ սուր էին:

Եւ ման գալիս նորա ոտքերն էին մտնում:

Տների դռներում պառաւ կայնայք էին կանգնած:

Ամէնքի կերպարանքն էլ մի տեսակ էր:

Այսինքն ասեղի նման սրածայր քթեր և սուր սուր աչքեր ունէին:

Գալիանէն այն գիւղից հեռացաւ, գնաց մի գետի մօտ:

Այնտեղ կար մի բլուր, որ ձիւնի նման սպիտակ էր:

Մի ձայն Գալիանէին ասաց.

— Աշխատի՛ր, ո՛վ աղջիկ:

Գալիանէն լեռ նայեց և տեսաւ որ գիւղի բոլոր պառաւները գնացել էին իւր ետեւից:

Նոքա նստոտել էին և իրան էին նայում:

Յետոյ այն պառաւներից մէկը Գալիանէին ասաց.

— Աղջիկ, այս գիւղը ուղարկում են այն աղջկերանցը, որոնք չեն ուզում օգնել իրանց մօրը:

Այս գետը բոլորը ասեղ է. և այս ձիւնի նման սպիտակ բլուրը բոլորը դերձան է:

Դու այս բոլոր դերձանը պէտք է անց կացնես այս բոլոր ասեղների մէջ:

Յետոյ ասեղները պէտք է տաս այս պառաւներին, որ երբ ուզենան կարել, ասեղը պատրաստ լինի:

Ուրեմն սկսի՛ր աշխատել:

Յետոյ այն պառաւը շարժեց իւր ձեռքի փայտը Գալիանէի վերայ:

Գալիանէն վախեցաւ. և սկսեց շուտ շուտ ասեղները անց կանցնել:

Բայց ասեղների դետը դեռ ևս առաջուայ պէս լի էր և դերձանի բլուրն էլ առաջուայ չափ բարձր էր:

Գալիանէն յոգնեցաւ ու քաղցեցաւ:

Յետոյ ասաց.

—Օհ, ես չեմ կարող այդ բոլոր ասեղները վերջացնել:

Բայց պառաւը կրկին ձեռքի փայտը բարձրացրեց և ուզում էր խփել:

Այս պատճառով Գալիանէն էլի սկսեց աշխատել:

Յետոյ, երբ սաստիկ յոգնեցաւ, թողեց ասեղները և ասաց.

—Է՛լ չեմ կարող անց կանցնել. քնչ ուզում ես՝ արա՛:

Այս ասաց ու շտապով վազեց:

Բայց ոտքը սահեցաւ և ընկաւ ասեղների դետը:

Սորա վերայ զարթեց իմացաւ որ երազ էր:

Նա աչքերը բաց արեց ու տեսաւ որ մայրը դեռ ևս կարում է Գարեդինի շապիկը:

Գալիանէն վազեց նորա մօտ և ասաց.

—Ո՛հ, մայրիկ, մի սարսափելի երազ տեսայ:

Եւ ուզում եմ, որ քանի կենդանի եմ, միշտ քո ասեղները անց կացնեմ:

Վ ա Ր Ժ ու Թ ի ւ ն

Մեկ գիւղացի գնաց բժշկի մօտ վօր նորանից խորհուրդ հարցնէ իւր հիվանդութիւն մասին: Բժիշկը քննէց նորա ցավը. գրիչ վեր առաւ և գրէց նորա համար մի պատուէր: Թուղթը տուէց նորան և ասաց. «Գործ դիր ախ բանը եզուց առաւօտը, և շուտով կ'առողջանաս»: Գիւղացին կարծում էր թէ արին թուղթը դեղն է. տուն գնաց և միուս օրը առաւօտը ջրի լետ կուլ տուէց և բոլորովին առողջացավ:

*
*

20.

ՅՈՐԵՆ ԵՒ ԿՈՐԵԿ

Մէկ օր Յորենը ասաւ.

«Ո՛վ կորեկ, մնաս բարեաւ.

Վաղուց ի վեր ունեմ ուխտիկ

Գրնալ մի օր ի Բէգէռիջ:

Մընաս բարով,

կը գամ շուտով:

Քեզ կը բերեմ շատ ընծաներ,

Ոսկէ մատանի և մանեակներ.

Քեզ թողնում եմ իմ պաշտօն,

Խընդրում եմ որ յանձն առնես դուն:

Խըշոր կըլոր եղի՛ր հացիկ:

Գաթալ, նազուք և բլիթիկ»:

Կորեկն այս որ լսեց իմացաւ,
Յորենի հետ համբուրուեցաւ.

Բայց մի ըռպէ անցած չէր,
Ի՛նչ կը տեսնես. Կորեկն մեր
Վաղելով, հեալով
Յորենի ետեից,
Մասիսից Արաքած,
Արաքածից Բասեան.

Վաղեց հասաւ Բիւրական.
«Յորեն եղբայր, տըւեց ձայն.
Սպասիր, կանգնիր մի փոքրիկ,
Քիչ բան ունեմ ասելիք.
Ինձ ասիր՝ այսպէս, այնպէս եղիր.
Բայց չասիր թէ՛ բարակցիր,
Երկարի՛ր, լաւա՛շ եղիր:

Ձրգիտեմ, արդեօք մոռացար.
Լոշ էլ լինեմ, Յորեն եղբայր»:
— «Ո՛չ. մի՛ երկարիր, մի՛ բարակիր»:
— «Ինչո՞ւ համար»:
— «Ասում եմ քեզ. իմանում ես.
Կը զղջաս, թէ փորձ փորձես»:
Բայց Կորեկը մարդկանցից
Ստացած մեծ պատուից

Խիստ հպարտացած՝ մի օր փորձեց

— Լաւա՛շ դառնալ. սական դիտե՛ս.

Ի՛նչ եղաւ. երբ երկարցաւ.

Բարակցաւ ու խեղդուեցաւ.

Փքսոր փքսոր եղաւ.

Խայտառակուեցաւ:

ԱՌԱՄ. Ամէն Ղազար Ղազար չի լինի.

Ամէն տակուի զազար չի լինի:

ՀԱՆՆԼՈՒԿՆԵՐ.

24. Բռնեմ փողբոս,

25. Սրով կտրտեցին ինձ,

Շաղ տամ թաթովբոս.

ևս մեռայ.

Մեռնի տարով,

Առաջին տարին

Ասլրի բարով:

Դուրս եկայ:

* *

21.

ՈՍԿԷ ՀՅՈՇԱՓԵԼԻՔ

Հին ժամանակը կար մի թաղուոր Միդաս անու-

նալ:

Սա աշխարհիս երեսին միայն ոսկին էր սիրում:

Իւր թագը ոսկուց էր շինուած և շատ թանկա-

դին էր:

Միդասը ամենեւին չէր սիրում այն բաները, որ

ոսկուց չէին շինուած:

Սա մի մուրթ սենեակ էր շինել տուել գետնի տակը. այն սենեակում պահում էր իւր գանձը և ամէն օր մտնում էր այնտեղ ու համարում էր իւր ոսկիները:

Ամէն անգամ, երբ դատարկում ու լցնում էր ոսկու պարկերը, ասում էր ինքն իրան. «Ո՛հ, որքան երջանիկ եմ ես»:

Ա.

Մէկ օր էլ, երբ այդ մուրթ սենեակում նստել համարում էր իւր ոսկիները, յանկարծ մի մարդու ստուեր ընկաւ դիզած ոսկիների վերայ:

Իսկոյն թագաւորը գլուխը բարձրացրեց և ի՛նչ տեսաւ. — մի օտար մարդու գէմք, որ երևեցաւ նեղ լուսամուտից, արևի պայծառ ճառագայթների մէջ:

Դա մի կարմիր գէմքով երիտասարդ էր. այդ օտարականը նաեւ սենեակի չորս կողմը. տեսաւ ոսկին ու ոսկեղէն բաները, կրկին նայեց Միդասին և ասաց.

— Դու հարուստ մարդ ես, Միդաս բարեկամ. չեմ կարծում որ աշխարհիս երեսին գտնուի մէկ այնպիսի սենեակ, որտեղ այսքան ոսկի լինի:

— Բաւական ոսկի ունեմ, ասաց Միդասը. բայց որ գիտենաս թէ բոլոր կեանքս փչացրի այս ոսկին դիզելու համար՝ մի մեծ բան չէ ունեցածս:

Եթէ մարդ հազար տարի ապրի, կարելի է որ միայն այն ժամանակը կարողանայ հարստանալ:

— Ի՛նչ, աղաղակեց օտարականը. ուրեմն դու գոհ չե՞ս:

Միդասը գլուխը շարժեց:

— Ասա խնդրեմ, դու ի՞նչ բանով գոհ կը լինես,

հարցրեց օտարականը. ես շատ եմ ցանկանում այդ բանը իմանալ:

Միդասը լուռ կացաւ ու մտածեց. յետոյ ասաց.

— Ես միայն մի ցանկութիւն ունեմ:

— Ասա տեսնեմ քո ցանկութիւնը, ասաց օտարականը:

Միդասը պատասխան տուեց.

— Իմ բոլոր ցանկութիւնը այն է, որ այն բաները, որ ես շօշափեմ՝ ոսկի դառնան:

— Ոսկէ շօշափելի՞ք ես ուզում, հա, աղաղակեց օտարականը. բայց հաստատ գիտե՞ս որ դորանով գոհ կը լինես:

— Ի՛նչպէս չէ, ասաց Միդասը:

— Եւ միթէ չե՞ս զղջայ, երբ այդ ցանկութիւնդ կատարուած տեսնես:

— Ինչո՞ւ պէտք է զղջամ, ասաց Միդասը. ես բոլորովին երջանիկ կը լինեմ, եթէ այդ ցանկութիւնս կատարուած լինի:

— Ուրեմն, թո՛ղ կատարուի քո ցանկութիւնը, ասաց օտարականը. վաղը, հէնց որ արևը ծագի, ոսկէ շօշափելիքը կը ստանաս:

Բ.

Այն գիշերը Միդաս թագաւորի քունը չտարաւ:

Առաւօտեան արշալուսին արևը դեռ նոր էր ծագել բլուրների վերայ, երբ Միդասը արդէն աչքերը խոշոր բաց էր արել:

Թագաւորը կամեցաւ իմանալ՝ արդեօք ստացել է ոսկէ շօշափելիքը, թէ ոչ:

Մատը զանազան բաների վերայ դրեց. բայց սաստիկ տխրեցաւ, երբ նկատեց որ ոչ մի բան ոսկի չէր դառնում:

Նա սաստիկ նեղացաւ այս բանի վերայ, և բոլորովին յայտը կտրեց:

Յանկարծ արևի առաջին ճառագայթը ներս մտաւ իւր լուսամուտից և լուսաւորեց իւր ննջարանի առաստաղը: Թագաւորը ցած նայեց իւր անկողնի վերայ. Տէր Աստուած, որչափ ուրախացաւ, երբ նկատեց որ իւր սաւանը բարակ ոսկի է դարձել:

Արևի առաջին ճառագայթի հետ եկել էր իւր ցանկացած ոսկէ շոշափելիքը:

Ուրախութիւնից Միդասի խելքը գնաց, վազեց սենեակի մէջ, և ի՛նչ պատահեցաւ, բռնեց:

Մահճակալի մի տախտակը բռնեց, և տախտակը իսկոյն ոսկի դարձաւ. լուսամուտի վարագոյրը քաշեց, որ այդ հրաշքը լաւ տեսնէ, և վարագոյրի կտաւը ձեռքի մէջ ծանրացաւ, ոսկի դարձաւ:

Շուտով շորերը հագաւ և անչափ ուրախացաւ, երբ մի ձեռք ոսկէ շորեր տեսաւ, թէև այս բեռը մի քիչ ծանր էր:

Միդաս թագաւորը այնչափ հարստացաւ, որ իւր պալատը հիմա փոքր էր թւում իրան:

Ուստի վեր կացաւ պարտէզը գնաց:

Պարտիզոնը շատ սիրուն նորաբողբոջ վարդենիներ և ուրիշ ծաղկներ կային:

Նա անց կացաւ բոլոր ծաղկների միջովը, ձեռքը դիպցրեց ամէն մէկին, և բոլոր ծաղկները ոսկի դարձան:

Դեռ այդ ոչի՛նչ. ծաղկների վերայ եղած որդերն էլ ոսկի դարձան:

Առաւօտեան զով ու մաքուր օդը թագաւորի ախորժակը այնպէս էր բաց արել, որ մի խորոված գառը ողջ ողջ կուլ կը տար:

Եւ նա շուտով վերադարձաւ պալատը՝ նախաճաշիկ անելու:

Միդասը նստեց սեղանի մօտ, մի բաժակ վեր առաւ և գինի լցրեց:

Բայց բաժակը սեղանի վերայ դրեց թէ չէ՝ իսկոյն ոսկի դարձաւ:

ձմարիտ է, Միդասը սորա վերայ շատ ուրախացաւ. բայց մի և նոյն ժամանակը շատ շփոթուեցաւ, և չգիտէր թէ ինչպէս անի, որ իւր գանձը ձեռքից չըլափըշտակեն, որ ապահով լինի և հանգիստ սրտով քուն մտնի:

Նա դեռ այդ բանի վերայ էր մտածում, մէկ էլ նայեց. ի՛նչ տեսաւ. բերանը տարած գինին իսկոյն հալուած ոսկի դարձաւ և լետոյ պնդացաւ:

—Հա, հա, հա, ձայն տուեց Միդասը բոլորովին ապշած: Յետոյ սկսեց կերակուրը ուտել. բայց հէնց որ ձեռքը դիպցրեց տաք տաք խորովածին, իսկոյն այն էլ ոսկի դարձաւ:

—Այս ի՛նչ բան է, աղաղակեց Միդասը, այսպիսի համով նախաճաշիկ ունենամ առաջս ու չկարողանամ ուտել:

Ես այս հարստութեան մէջ բոլորովին սովամահ պէտք է լինեմ:

Գ.

Յիրաւի, ամենաաղքատ մշակը, որ իւր սեղանի վերայ մի կտոր հացից և մի բաժակ ջրից աւելի ոչինչ չունի, աւելի բաղդաւոր էր, քան թէ Միդաս թագաւորը:

Միդասը սկսեց մտածել, թէ իրաւի ոսկի՞ն է ամենացանկալի բանը աշխարհիս երեսին: Թագաւորը շատ տրամեցաւ, երբ տեսաւ որ ինչ բանի ձեռք էր դիպնում, բոլորը ոսկի էր դառնում:

Նա սկսեց լաց լինել և ցանկանում էր որ ինքը աշխարհիս ամենախեղճ մարդը լինէր:

Այս լուսահատ դրութեան ժամանակ նա յանկարծ տեսաւ մի օտարական, որ կանգնած էր դրան մօտ:

Միդասը գլուխը բարձրացրեց, առանց ձայն հանելու, որովհետեւ տեսաւ որ միւսն ունի օտարականն էր որ իրան տուել էր ոսկէ շօշափելիքը, որ ամէն բան ոսկի էր շինում:

— Ե՛, Միդաս բարեկամ, ասաց օտարականը, ասան ինձ ինչպէս է, լաւ է քեզ համար այդ ոսկէ պարգևը:

Միդասը գլուխը շարժեց և ասաց: — Ես շատ տարաբաղտ եմ:

— Շատ տարաբաղդ, իրաւ, ասաց օտարականը. մի թէ ես չկատարեցի՞ քո սրտի ցանկութիւնը. միթէ ի՛նչ բանի ձեռք տուիր՝ ոսկի չդարձաւ:

— Ոսկին ամէն բան չէ, պատասխանեց Միդասը:

— Ե՛, ուրեմն արդէն խելքդ գլուխդ է եկել, ասաց օտարականը. տեսնենք հիմա ի՛նչ պէտք է անես:

Ո՞րն աւելի լաւ է, Միդաս, ամէն բան ոսկի դարձնելու շնորհքը, թէ մի բաժակ սառն ու վճիտ ջուրը:

— Ո՛հ, օրհնեալ ջուրը, աղաղակեց Միդասը. միթէ ջուրը էլ չպէտք է թրջի իմ պապական բերանս:

— Ո՞րն աւելի լաւ է, շարունակեց օտարականը, ոսկէ շօշափելիքը, թէ մի պատառ հաց:

— Մի պատառ հացը աշխարհիս բոլոր ոսկուցը լաւ է, աղաղակեց Միդասը:

— Ուրեմն, ասաց օտարականը, հիմա արդէն հասկանում ես, որ այն հասարակ բաները, որ ամէն մարդունի, աւելի գին ունեն, քան թէ ոսկին ու արծաթը:

Հիմա ճշմարիտն ասա՛, չես ցանկանում, որ ազատուես այդ ոսկէ շօշափելիքից:

— Ո՛հ, սաստիկ ցանկանում եմ:

— Ուրեմն գնա՛ պարտեզդ և մտի՛ր այն առուի մէջ, որ անց է կենում պարտիզիդ. միջովը:

Մի ամանով էլ ջուր վեր առ այն առուի ջրիցը. լետոյ նորանով սրսկի՛ր այն ամէն բաները, որ ուղղում ես ոսկուց կրկին փոխել առաջուայ նիւթը շինել:

Եթէ այդպէս անես՝ կ'ազատուես այն ցաւից որի պատճառը քո ազահութիւնն էր:

Միդաս թագաւորը գլուխ տուեց, և երբ լետ նայեց, տեսաւ որ օտարականը արդէն հեռացել էր:

Գ.

Այն ժամանակ Միդասը շուտով մի մեծ աման վեր առաւ. բայց ափսոս, հէնց որ ձեռքը ամանին դիպաւ, իսկոյն ամանը ոսկի դարձաւ:

Յետոյ վազեց առուի կողմը. երբ ափը հասաւ, գլխիվայր ջուրն ընկաւ. նա ամանը ջրով լցրեց, և արջափ ուրախացաւ, երբ տեսաւ որ ոսկին հասարակ ու

լաւ հող դարձաւ, ինչպէս որ դիպչելուց առաջ էր:

Միդասը իւր մէջն էլ փոփոխութիւն զգաց. կարծեց թէ իւր սրտի վերայից մի սառը և ծանր բեռը վայր ընկաւ:

Առուի ափին մի մանուշակ տեսաւ, ձեռքը դիպցնէ և չափազանց ուրախացաւ, որ այդ ծաղիկը իւր գոյնով մնաց ու դեղին ոսկի չդարձաւ:

Աւրեմն ոսկէ շօշափելիքից ազատուել էր:

Ի՛նչքան բաղդաւոր էր:

Միդաս թագաւորը շուտով իւր պալատը զնաց և ջուր սրսկեց այն բաների վերայ, որ ոսկի էին դարձել:

Յետոյ պարտէզը զնաց և մնացած ջուրն էլ վարդենիների վերայ սրսկեց:

Վարդենիները իսկոյն թողին իրանց դեղին գոյնը և հագարաւոր կարմիր վարդեր բացուեցան:

ԽՈՍԲԻ ՁԵՒԵՐ.— Խելքը գնալ:

Խելքը գլուխը գալ:

Մ Ա Ն Ո Ւ Կ

Հօրըդ համար

Սիրուն թռչնիկ,

Մօրըդ համար

Մայիսի ծաղիկ:

Եղբօրդ համար

Կարմիր վարդ,

Քրոջըդ համար

Սիրուն գարշ:

Ամէնիս համար

Խաղալիկ,

Աստծու համար

Մի գառնիկ:

Քսանումէկ գլխի մէջ պատահած բոլոր

է, Յ, Օ Լ Ռ

Տառ ունեցող բառերը:

Է.— Ամէն, ամէնք, մէկ, մէկ էլ, մէնակ, մէջ, վեճ, կէս, պէս, ի՛նչպէս, այսպէս, այդպէս, այնպէս, վերջապէս. դէգ, պարտէզ, դէմք, արդէն, դէպի, սէր, տէր, շէնք, հէնց, կէտ, վերջակէտ, ոսկէ, ոսկեղէն, կոպէկ, հրաւերք, պէժպէժ, վեր ընկնիլ, պէտք է, անպէտք, Զօրհնէք.— Աշխէն, Դէորդ, Ներսէս, Բէգէ-ռիջ:—

Յ.— Յետ, լետոյ, լիսուն, լուսուար, լունիս, լու-լիս, լանկարծ, լատակ, լոգնիլ, լոյս:—

Օ.— Հօր, մօր, եղբօր, մօտ, մօտենալ, առօք փառօք, խելօք, աղօթք, արդեօք, տօն, եօթը, այսօր, խօսել, խօսք, շօշափել, շօշափելիք, ստախօս, արօտ, առաւօտ, կօշիկ, կօշկակար, Զօրհնէք:—

Ռ.— Առաջ, առաջին, առօք փառօք, առած, առանց, առաւօտ, ամառ, ձմեռ, բառ, դառ, սառ, տառ, ծառ, ծառայ, թոռ, ագռաւ, վառել, Վարդափառ, տակառ, տակոի, պատուել, պատառ, պատճառ, բեռ, դեռ, ձեռք, անձեռագործ, բռնել, ճանկռել, պառկել, մեռնել, կիսա-մեռ, թռչել, թռչուն, ուռ, լուռ, կեռաց, ծիծեռնակ, քառասուն, խալտառակ, ճառագայթ, Տեառնընդառաջ, Բէգէռիջ:—

Ս. Կարապետ բարձր է բոլոր,
 ձանքէք ունի ոլոր մոլոր,
 Կ'երթայ կուգայ շատ ուխտաւոր,
 Թէ ձիաւոր, թէ ոտաւոր:
 Մուրադ կուտայ ոտաւորին,
 Զուգար կուտայ ձիաւորին:

Խցեր ունի անթիւ անդար,
 Միշտ անպակաս մէջը հիւրեր:
 Իննաղբիւրն է անմահական,
 Տակի ջաղացք խիստ հրաշական:
 Փռուն ու օջախ Ս. Կարապետի,
 Միահատիկ սաղ աշխարհքի:

* *

22.

ՎԵՏ ՀՈԳՈՎ

Ա. մ է ն բ ա ն կ ա ն ե ն ք:

Մի մարդ թագաւորի զինուոր գրուեցաւ և ծառայեց նորան քաջութեամբ: Թագաւորը այդ ժամանակ պատերազմ ունէր: Երբ այդ պատերազմը վերջացաւ, թագաւորը նորան ուղարկեց իւր հայրենիքը՝ առանց վարձը տալու:

Զինուորին դուր չեկաւ այս խաբեբայութիւնը:

ուստի մտքովը դրեց որ՝ եթէ կարողանայ ընկեր գրտնել, ստիպէ թագաւորին որ իւր բոլոր գանձը տայ այդ անիրաւութեան համար:

Ա.

Նա բարկացած մտաւ անտառը և տեսաւ այնտեղ մի մարդ, որ մի ձեռքով վեց ծառ էր արմատախիլ աւնում. այնպէս որ, կարծես թէ այդ ծառերը հասարակ խոտ լինէին:

Զինուորը հարցրեց այդ ուժեղ մարդուն.

— Զե՛ս կամենայ ինձ հետ դալ և ինձ ծառայ դառնալ:

— Մե՛ծ ուրախութեամբ, պատասխանեց ուժեղը. միայն առաջ պէտք է այս խուրձը տանեմ մօրս տամ:

Եւ առնելով ծառերից մէկը՝ կապեց նորանով միւսները, խուրձը շալակեց և տուն տարաւ: Երբ վերադարձաւ, զինուորը ասաց նորան.

— Մենք երկու հոգով ամէն բան կ'անենք:

Բ.

Մի փոքր առաջ գնացին և պատահեցան մի որսորդի, որ ծնկաչոք ուղղում էր իւր հրացանը...

Զինուորը հարցրեց.

— Ա՛յ որսորդ, ումն ես ուղղում հրացանդ:

Նա պատասխանեց.

—Այստեղից տասը վերստ հեռու, մի կաղնու ճիւղի վերայ նստած է մի ճանճ. ես ուզում եմ նորա ձախ աչքին խփել:

—Օհ, արի ինձ հետ, ասաց զինուորը. երեք հոգով ամէն բան կ'անենք:

Գ.

Որսորդը գնաց նորա ետեւից և նոքա հասան եօթը հողմաղացի, որ արագ արագ պտտւում էին իրանց թւերով, թէև դեռ ևս ոչ մի կողմից քամի չկար. այնպէս որ տերեւներն էլ չէին շարժւում:

Զինուորը ասաց.

—Զարմանում եմ, թէ ինչպէս է պտտւում այս հողմաղացը, երբ օդը բոլորովին անշարժ է:

Երբ նոքա այդ տեղից տասը վերստ հեռացան, ծաւի վերայ մի մարդ տեսան, որ բերանի կէսը փակած փչում էր:

—Ի՛նչ ես փչում այդտեղ, հարցրեց զինուորը:

Նա պատասխանեց.

—Տասը վերստ այստեղից հեռու, ինչպէս տեսնում էք, սիրելի, կայ եօթը հողմաղաց. ես փչում եմ որ նոքա պտույտ գան:

—Օհ, գնանք, ասաց զինուորը. չորս հոգով ամէն բան կ'անենք:

Նա իջաւ ծառից, և գնացին:

Դ.

Մի քանի ժամանակից յետոյ նոքա պատահեցան մէկ միտանի մարդու, որ միւս ոտքը ծալել նստել էր:

—Այ՛ զարմանալի մարդ, ասաց զինուորը. երևի ուզում է հանգստանալ:

—Ես արագագնաց եմ, պատասխանեց միտանին. շատ արագ չգնալու համար՝ մի ոտքս ծալեցի. որովհետև երկու ոտքով այնպէս արագ եմ վազում, որ ծիծեռնակն էլ չէ կարող ետեւիցս հասնել:

—Օհ, արի ինձ հետ, ասաց զինուորը. հինգ հոգով ամէն բան կ'անենք:

Ե.

Արագագնացը գնաց նոցա հետ. և նոքա շուտով պատահեցան մի մարդու, որի գլուխը մինչև ականջները ծածկուած էր մի փոքրիկ գլխարկով:

Զինուորը ասաց նորան.

—Թէպէտ դուք շատ պատուական մարդ էք երևում, բայց ես խորհուրդ եմ տալիս ձեզ որ ձեր գլխարկը ուղիղ ծածկէք. որովհետև այդպէս շատ ծիծաղելի էք թւում:

—Ամենեւին այդպէս չէ, պատասխանեց նա, դուք սխալւում էք. որովհետև երբ ես ուղիղ եմ ծածկում գլխարկս, օդը այնպէս ցրտում է որ թռչունները մէջը սառչում են և սատկած վայր են ընկնում գետնին:

—Օհ, ուրեմն գնանք միասին, ասաց զինուորը. վեց հոգով ամէն բան կ'անենք:

Զ.

Նոքա միացան և վեց հոգով գնացին քաղաք: Այնտեղ թագաւորը հրատարակել էր թէ. «Ո՛վ կարողանայ վիճել իմ աղջկայ հետ վազելու մէջ, նորան իմ փեսայ

կը շինեմ, եթէ նորա առաջը կտրի. իսկ եթէ յետ մնայ, կը սպանուի»։

Ձինուորը ներկայացաւ թագաւորին և հրաման խնդրեց որ իւր փոխանակ իւր ծառաներից մէկին ուղարկէ։

—Շատ լաւ, պատասխանեց թագաւորը. բայց, եթէ նա յաղթուի, այն ժամանակ նորա գլուխն էլ կը կտրեմ, քոնն էլ։

Ձինուորը համաձայնեցաւ այս պայմանին և հրամայեց իւր արագագնացին որ շուտով երկու ոտքով վազէ ու յաղթէ թագաւորի աղջկան։ Այսպէս էր պայման դրած, որ նա կը լինի յաղթողը, ով առաջ առաջ ջուր կը բերէ այն աղբիւրից, որ գտնուում է քաղաքից շատ հեռու։

Մի թաս տուին թագաւորի աղջկան, մի թաս էլ տուին արագագնացին, և նոքա միևնույն ժամանակը ճանապարհ ընկան։ Դեռ թագաւորի աղջիկը հագիւ մի քանի քայլ էր վազել, որ արագագնացը արդէն աներեւութացաւ աչքից, հասաւ աղբիւրը, առաւ ջուրը և յետ դարձաւ։ Բայց ճանապարհին յոգնեց՝ թասը դրեց գետնին ու պառկեց մի սատկած ձիու գանկի վերայ, որ ընկած էր ճանապարհին։ Այդ այն մտքով արեց, որ բարձի կոշտութիւնը չթողնէ իրան երկար քրնելու։

Իսկ այս միջոցին թագաւորի աղջիկը բոլոր ուժով վազելով հասաւ աղբիւրը, լցրեց բաժակը և շտապով յետ դարձաւ։

Նա պատահեցաւ արագագնացին և նորան քնած տեսաւ։

—Լաւ, ասաց ինքն իրան ուրախացած. հիմա թըշնամին իմ ձեռքումն է։

Այս ասելով թափեց նորա թասի ջուրը և շարունակեց իւր ճանապարհը։

Ամէն բան կորած պէտք է լինէր, եթէ քնած մարդու բաղդից, պալատի տանիքի վերայ կանգնած որսորդը չտեսնէր այս թշնամութիւնը իւր հեռատես աչքերով։

—Հըմ, ասաց նա, լաւ չի լինի, եթէ թագաւորի աղջիկը յաղթէ արագագնացին։

Այս ասաց ու իւր հրացանի մի հարուածով թըռցրեց նորա գլխի տակի բարձը, այսինքն ձիու գանկը՝ առանց մի վնաս պատճառել լուսնորան։ Արագագնացը իսկոյն զարթեց հրացանի ձայնից, տեսաւ դատարկ թասը և հասկացաւ թէ բանը ինչո՞ւմն է։ Ի՛նչ և եղեց առանց շփոթուելու, նորից գնաց աղբիւրը, նորից լցրեց թասը և դարձաւ պալատը թագաւորի աղջկանից տասը ընկալէ վաղ։

Է.

Թագաւորն ու իւր աղջիկը ամենևին չհաւանեցան որ մի չքաւոր զինուոր յաղթեց։ Այս պատճառով վրձուեցին որ նորան իւր բոլոր ընկերների հետ սպանեն։ Թագաւորը նոցա հրաւիրեց ու փակեց մի սենեակում։ Իսկ այդ սենեակի յատակը, դռներն ու լուսամուտները երկաթիցն էին շինուած։ Սենեակի մէջ տեղը դրուած էր մի սեղան՝ համադամ կերակուրներով զարդարուած։

—Մտէք, ասաց թագաւորը, և անո՞շ արէք։

Եւ, երբ նոքա ներս մտան, իսկոյն հրամայեց որ

բոլոր դրներն ու լուսամուտները փակեն դրսից պարզունակներով: Յետոյ կանչեց իւր խոհարարին որ այդ սենեակի տակը կրակ վառէ և այնքան պահէ կրակը մինչև որ յատակը բոլորովին կարմրի:

Թագաւորի հրամանը կատարուեցաւ, և մեր վեց հիւրերը լաւ տաքացան կարմրեցան: Առաջ նոքա կարծեցին թէ այն պատճառով են այնչափ տաքացել, որ մեծ ախորժակով են ուտում համեղ կերակուրները: Բայց, տաքութիւնը հետզհետէ սաստկանում էր. այս պատճառով նոքա վեր կացան և ուզում էին դուրս գնալ: Տարաբախտաբար բոլոր դրներն ու լուսամուտները փակուած էին. և հիմա նոր իմացան թագաւորի չար միտքը:

— Ո՛հինչ. միք վախենալ, ասաց փոքրիկ գլխարկաւոր մարդը. ես այնպիսի ցուրտ կը բերեմ, որ կրակի բոլոր զօրութիւնը կ'ոչնչանայ:

Այս ասելով գլխարկը ծածկեց, ինչպէս պէտք էր: Իսկոյն այնպէս սաստիկ ցուրտ ընկաւ որ նոյն րոպէին բոլոր տաքութիւնը անց կացաւ և սեղանի վերայ եղած ամանները սառեցան, սառոյց դարձան:

Երկու ժամից յետոյ, թագաւորը՝ կարծելով թէ նոքա արդէն խորոված կը լինեն, հրամայեց որ դուռը բաց անեն. և ինքը գնաց իւր աչքով տեսնելու նոցա դրութիւնը: Բայց սրբան զարմացաւ, երբ տեսաւ որ այն վեց հոգիները, որոնք պէտք է այրուէին՝ ուրախ ուրախ վազեցին նորա դէմը ու խնդրեցին որ թոյլ տայ իրանց մի քիչ դուրսը տաքանալու, որովհետեւ «սենեակում, ասացին, այնպէս ցուրտ է որ բոլոր ամանները սառել են»:

Բայց թագաւորը բարկացած ու շուարած՝ դարձաւ խոհարարին հարցրեց.

— Ինչո՞ւ դու չես կատարել իմ հրամանը: Իսկ խոհարարը պատասխանեց. «Տաք միտքով լինելով՝ թագաւորն անբարձր կենայ, ասեալ այնքան տաքացրել եմ որ յատակը կարմրել է. ինքներդ նայեցէ՛ք: Բայց թագաւորը նայեց, տեսաւ որ չիրաւի յատակի տակը փարսափելի կրակ էր վառուած: Բայց թէ ինչ էր պատճառը որ նոքա չայրուեցան, իայդ ոչոք չկարողացաւ իմանալ:

Բ. Թագաւորը մի հնարք էր որոնում, որ այդ անպիտան հիւրերից մի կերպով ազատուի. այս պատճառով կանչեց զինուորին և ասաց.

— Եթէ դու հրաժարուես իմ աղջկայ հետ ամուսնանալուց, ինչքան ոսկի ուզես՝ կը տամ քեզ:

— Ուրախութեամբ, համաձայն եմ, Ձերդ Մեծութիւն, պատասխանեց զինուորը. տուէ՛ք ինձ այնքան ոսկի որքան կարող է տանել իմ ծառաներից մէկը, և և ես կը հրաժարուեմ ձեր աղջկանից:

Թագաւորը անասելի կերպով ուրախացաւ: Զինուորը ասաց նորան, որ երկու շաբաթից յետոյ կը գնայ ոսկին ստանալու:

Յետոյ կանչեց այն երկրի բոլոր գերձակներին և վարձեց նոցա երկու շաբաթով մի մեծ պարկ կարելու: Երբ այդ պարկը պատրաստուեցաւ, այն ուժեղը, որ մի ձեռքով ահագին ծառեր էր արմատախիլ անում, պարկը շալակեց և գնաց թագաւորի պալատը:

Երբ թագաւորը հեռուից տեսաւ նորան, հարցրեց իւր մօտ եղած մարդկանցը.

—Ո՞վ է այն քաջը, որ մի տան մեծութեամբ պարկը ուսին դրած՝ գալիս է: Եւ, երբ իմացաւ որ նա գալիս է այն սարսափելի պարկով ոսկի տանելու, շատ վախեցաւ: Նա հրամայեց որ գլորեն մի մեծ տակառ ոսկի, որ տասնութեց մարդ հազիւ էին կարողանում տեղիցը շարժել: Բայց սմբէր քաջը բռնեց մի ձեռքով, ձգեց պարկը և սկսեց տըրտնջալ թէ.

—Ձեր բերած ոսկին այնքան չնչին բան է, որ պարկի տակն էլ չկարողացաւ ծածկել: Թագաւորը հրամայեց որ բերեն իւր բոլոր գանձը: Բերին ու լցրին. բայց դեռ էլի պարկի կէսը դատարկ մնաց:

—Է՛լի բերէ՛ք, աղաղակում էր զինուորը, երկու կտոր փշրանքով մարդ չէք կշտացնի: Բերին դարձեալ եօթը հարիւր սալ ոսկի տէրութեան ամէն կողմերից: Բայց մեր քաջը այդ բոլոր սալերը՝ իրանց մէջ լծուած եղներովը՝ սալապանների հետ միասին ձգեց պարկի մէջ:

Յետոյ ասաց.

—Հիմա, արդէն ինչ որ պատահի, կը ձգեմ մէջը, որ շուտով լցուի վերջանայ:

Եւ ձգեց նա, ինչ որ պատահեցաւ. բայց պարկումը դեռ շատ դատարկ տեղ մնաց:

—Է՛հ, վերջացնենք շուտով, ասաց նա. և պարկի բերանը կապելով՝ դրեց ուսին ու ճանապարհ ընկաւ իւր ընկերների հետ:

Թ. Բայց մայրաքաղաքը չէր հասնում ինչպէս որ նա ցանկացած ժամանակ իր քաղաքին մօտ լինէր. Երբ թագաւորը տեսաւ որ մի մարդ տանում է իւր տէրութեան բոլոր գանձը՝ սաստիկ բարկացաւ և հրամայեց իւր ձիաւոր զօրքին որ վազեն նորա ետեւից և յափշտակեն բոլոր ոսկին:

Շուտով զօրքերը ձի հեծան և հասան նոցա ետեւից կանչելով:

—Է՛յ դուք փախստականներ, անպիտան աւազակներ, տուէ՛ք մեզ այդ ոսկով լցրած պարկը, եթէ ոչ՝ այս րոպէիս կտոր կտոր կ'անենք ձեզ:

—Ի՛նչ էք դուրս տալիս գլխներիցդ, ասաց նոցա ու ժողով փչողը. մենք փախստական ենք: Ո՛չ, սիրելիք, դեռ դուք մի քիչ օդումը խաղ արէք...:

Եւ փակելով բերանի կէսը՝ այնպէս սկսեց փչել զօրքի վերայ, որ ամէնքը իրանց ձիաներով երկինք բարձրացան և այնտեղից էլ սարերը, սարերիցն էլ ընկան ձորերը:

Մի ծեր գնդապետ խնդրեց փչողին որ ներէ իրան, որովհետեւ տկար է ինքը, և այս էլ ասաց թէ.

—Ամօթ է մեզ, որ ձեզ նման քաջերին հակառակուենք:

Փչողը փոքր ինչ դադարեցրեց փչելը, և գնդապետը անմիապ ընկաւ գետնի վերայ:

—Գնա՛ թագաւորի պալատը, ասաց մեր փչողը, և յայտնիր նորան որ ինչքան մարդ ուղղւած է թող դարկէ. ամէնքին էլ երկինք կը թռցնեն:

Թագաւորը լսեց այս և ասաց.

—Թող գնան կորչեն այդ կախարհները, նոցա հետ գործ չէ կարելի բռնել:

այս թագաւորի աչքերը բռնւում են, կուրանում է: Աշխարհում էլ բժիշկ չէ մնում՝ ամէնքին էլ հրաւիրում են. բայց սորա աչքերին ճար չէ լինում: Վերջը լսում են որ մի հեռաւոր քաղաքում մի երեւելի բժիշկ կայ. միայն նա կարող է բժշկել:

Թագաւորը մարդ է ուղարկում այն քաղաքը, բերել է տալիս այն երեւելի բժիշկին: Բժիշկն ասում է.

— Թագաւորն ապրած կենայ. ինչքան դեղ, դարման անեն՝ զուր է. քո աչքերին ճար չի լինի: Մնում է մի բան. թէ բժշկուես՝ նորանով կը բժշկուես. թէ չէ՝ ուրիշ հնար չկայ: — Ծովումը մի Ոսկէ Զուկ կայ. եթէ կարողանաք բռնել բերել, որ մօրթեմ՝ նորա արիւնը քսեմ աչքերիդ՝ կը բժշկուես. եթէ ոչ՝ էլ առողջանալու հնար չկայ:

Թագաւորը այն ըռպէին մարդիկ է ուղարկում իւր երկրումը, որոնք կանչում են բարձր ձայնով որ ինչքան ձկնորսներ կան՝ ամէնքը հաւաքուեն ծովի ափը և ուռկան ձգեն: Նորա երկրի բոլոր ձկնորսները հաւաքւում են ծովի ափը՝ ուռկան են ձգում ծովը:

Զգում են ձգում, մի տարի, երկու տարի, երեք տարի, հինգ տարի, վերջապէս տասն տարի՝ այն Ոսկէ Զուկը չեն կարողանում հանել: Վերջը մէկ էլ որ ուռկանը ձգում են քաշում, ինչ են տեսնում — դուրս եկաւ մի ձուկ, մի ձուկ, մէկ այնքան սիրուն, այնքան նախշուն ձուկ, որ կ'ուզէիր ոչ ուտել, ոչ խմել — նորա գեղեցկութեամբ նայելի ու հիանալի. — այնքան սիրուն էր: Զկնորսները ուրախութիւնից չգիտէին ինչ անեն, որ Թագաւորի ուզած ձուկը հանեցին: Բայց արի տես որ Թագաւորի որդին սաստիկ տխրել էր և մտածում էր թէ ինչպէս կ'արել է այսպիսի հրեշտականման ձուկը մոր:

Թել որ ինչ է՝ հօր աչքերն առողջանան: Նա փոստաւով ձկանը, առնում է ու կրկին ծովը ձգում: Զկնորսները տխուր տրտում գնում: Թագաւորին պատմում են թէ մի քոյր մի քոյր: Թագաւորն ապրած կենայ. մենք այս տասն տարի մեռանք չարշարուելով. հագիւ կարողացանք Ոսկէ Զուկը բռնել. որդիդ կրկին ծովը ձգեց:

Թագաւորը այս որ լսում է, կատաղում է. հրամայում է որ այն ըռպէին որդուն իւր երկրիցը աքսորեն քշեն, որ մէկ էլ նորա երեսը չտեսնի:

Բ. Թագաւորի հրամանն էր. ինչ կ'արող էին անել. — ինչ որ հարկաւոր էր ճանապարհի համար՝ տուին ու տանից դուրս արին: Թագաւորի որդին ճանապարհ ընկաւ. գնաց ծովի ափով՝ անց կացաւ՝ ձայն տուեց.

— Ոսկէ Զուկ, մնա՛ս բարով. ես գնացի: Գնում է գնում՝ շատն ու քիչը Աստուած գիտէ, մի աղբիւրի մօտ սորան մի Արաբ է պատահում: Թագաւորի որդին ասում է.

— Բարի յաջողում, Արաբ եղբայր:

— Բարով, հաջար բարի, Թագաւորի որդի. այդ ուր ես գնում:

— Խեղճ մարդ եմ. գնում եմ Ստամբուլ աշխատանքի. տեսնեմ մի քանի կոպէկ ձեռքս կ'ընկնի՞ թէ ոչ:

— Զեն ուզի միմեանց հետ եղբայր լինենք. ինչ որ աշխատենք՝ հարազատ եղբօր պէս հաւասար բաժին անենք:

— Լաւ, ասաց Թագաւորի որդին. արի լինենք. ինչ աշխատենք, կէսն ինձ, կէսը քեզ:

Սոքա երկուսով եղբայրացան գնացին: Գնացին, գնացին, շատն ու քիչը Աստուած գիտէ, Հասան Ստամբօլ քաղաքը: Այստեղ երկուսով մի սենեակ վարձեցին՝ մէջը բնակեցան: Թագաւորի որդին գնում էր բանելու, Արաբը մնում էր տանը, կերակուր եփում, պատրաստում, որ եղբայրը աշխատանքից գայ՝ ուտեն:

Գ.

Այդ ժամանակները լուր էր տարածուել քաղաքում, թէ Թագաւորի աղջկայ լեզուն բռնուել է՝ չէ խօսում. ո՞վ կարողանայ խօսեցնել, Թագաւորը իւր աղջիկը նորան կը տայ, հետն էլ եօթը իշաբեռ ոսկի: Ով գնացել է, չէ կարողացել խօսեցնել—ամէնքի գլխներն էլ կտրել է տուել:

Երբ այս բանը հասնում է Արաբի ականջը, մտածում է որ գնայ փորձի, գուցէ կարողանայ Թագաւորի աղջկանը խօսեցնել: Եւ մէկ օր, երբ եղբայրը առաւօտը գնում է իւր բանին՝ ինքն էլ նորանից ծածուկ, վեր է կենում գնում Թագաւորի պալատը: Թագաւորը հարցնում է.

—Ա՛յ հողածին, ինչո՞ւ ես եկել:

—Թագաւորն ապրած կենայ. եկել եմ աղջկանդ խօսեցնելու:

—Այսքան մարդիկ եկել են, ինչ են արել, որ դու ինչ անես: Գնա՛, որդի, մեղք ես, երիտասարդ տղայ ես:

—Ո՛չ. Թագաւորն ապրած կենայ. ես իմ թքածը չեմ լիզի. պէտք է խօսեցնեմ. եթէ չկարողանամ, ինչ կամենաս՝ արա՛:

—Լա՛ւ, ասում է Թագաւորը. որովհետեւ ինձ չես

լսում՝ մեղքն ու վարձքը քո վիզը, արի՛:

Արաբը գնաց ուղղակի ներս մտաւ Թագաւորի աղջկայ սենեակը. ի՛նչ տեսաւ—մի հրեշտակի նման սիրուն աղջիկ, նստած կար է անում. բայց ամենեւին ձայն չէր հանում:

Արաբը այս կողմը նայեց, այն կողմը նայեց, տեսաւ մի անկիւնում մի ժանգոտուած թուր է ընկած. բերում է դնում է առաջը և հետը խօսում:

—Բարո՛վ, այս քանի՞ տարի է, միմեանց չենք տեսել. ամենեւին չես ասում՝ այս իմ Արաբ եղբայրն ո՞ր է. չէ երևում:

—Բարին արեւիդ, Արաբ եղբայր: Ի՛նչ անեմ. ամէն մարդ իւր հոգսերն ունի. ես էլ իմ հոգսերովն եմ մոլորուել:

Առաջ ես ի՛նչպէս բաւ թուր էի՝ Թագաւորը ինձ վերան էր կապում, գնում կռիւ. կռոււմը ո՞վ գիտէ, քանի գլուխ էի մի անգամից թռցնում: Բայց հիմա Թագաւորը էլ երեսիս չէ նայում. ժանգոտուել եմ մաշուել:

Բան չկայ, թուր եղբայր. Աստուած ողորմած է. դու ասա՛ մի հեքաթ, առակ, չգիտե՛ս, ասես ականջ դնենք, օր մթնեցնենք:

—Ո՛չ. Արաբ եղբայր. ես ոչինչ չգիտեմ. թէ այդպիսի շնորհք ունես՝ ասա՛. պարապ եմ, ականջ կը դնեմ:

—Լա՛ւ, կ'ասեմ, միայն լա՛ւ ականջ դիր, հա՛:

—Ասա՛, ականջ կը դնեմ:

Պ.

Արաբն ասում է.

«Լինում է չէ լինում, լինում է մի խառատ, մի գերձակ, մէկ էլ մի տէրտէր: Սոքա երեքով եղբայր են դառնում՝ վեր են կենում գնում օտարութիւն՝ աշխատանքի: Գնում են գնում, շատն ու քիչը Աստուած գիտէ. մի անտառի մօտ մոլթը վերայ է հասնում: Այնտեղ իջնում են որ գիշերը մնան, առաւօտը կրկին գնան իրանց ճանապարհը: Որովհետեւ հետները բաւական փող էին վեր առել, ասում են—եկէք գիշերը երթով պահպանութիւն անենք, որ մեզ գող, աւազակ չմօտենայ:

«—Լաւ, ասում է խառատը. այդ շատ լաւ կը լինի: Ուզում էք, հէնց իրիկուանից ես պահապան կը կանգնեմ. յետոյ մի քիչ կը կենամ՝ գերձակին կը զարթեցնեմ՝ ես կը քնեմ: Լուսադէմին նա էլ թող տէրտէրին զարթեցնի:

«Ամէնքը համաձայնում են և առաջ խառատն է պահապան կանգնում: Միայն այս էլ պէտք է անեմ, որ այս խառատը շատ գլուխ վարպետ է լինում. այնպէս որ ողջ աշխարհումը սորա հատը վարպետ չէր լինի:

«Այս մեր խառատը ուրազը մէջքն է խրում, պահապանութիւն անում. ընկերներն էլ քնում են: Այդ գիշերն էլ հակառակի պէս՝ այնպէս ցուրտ էր որ իմ միս կտրողին չպատահի: Խեղճ խառատը ցրտիցը զընգըռ—զընգըռ դողում էր. չգիտէր ինչ անէ: Վերջը ասաց.—Արե՛ մի խաղ խաղամ սոցա գլխին, յետոյ պառկեմ քնեմ. ո՞վ կ'իմանայ թէ ես քնել եմ: Գնում է անտառը, լաւ լաւ փայտեր է կտրատում՝ բերում մի այնպիսի փայտէ

մարդ է շինում, որ տեսնողը կը զարմանար. կենդանի կանգնած մարդ կը կարծէր: Այնպէս շինում է, դիք կանգնեցնում՝ ինքը պառկում քնում: Լաւ կողշտ քնելուց յետոյ յանկարծ զարթում է, գերձակի կողքը հրում:

—Դերձակ եղբայր, վեր կաց. քեզ երթն է. պահապան կանգնիր: Ասում է ինքը ու քնում: Գնա՛ւ. «Դերձակը զարթում է, ի՞նչ է տեսնում—մի մարդ՝ կողքին դիք կանգնած է. ամենեւին չէ շարժւում. ինքն իրան ասում է. դու տես թէ սա գող լինի: Ել ձայն ծպտուն չէ հանում. կամաց կամաց մօտենում է թուրը քաշում, խփում վեր է ձգում: Թրի ծայրովը յայտ կողմն է շուր տալիս, այն կողմն է շուր տալիս, տեսնում է որ իսկական մարդ չէ, փայտից է շինած: Նոր գլխի է ընկնում, որ այս խառատի սատանայութիւնը կը լինի: Ինքն իրան ասում է.—մի թէ ես էլ չպէտք է կարողանամ խառատի գլխին մի խաղ խաղալ:— Գնում է անտառը, ծառի լայն տերեւներ է գլընտում, բերում է այս փայտէ մարդու համար մի ձեռք շոր է կարում, հագցնում: Այս անգամ որ տեսնէիր, իսկական մարդուց չէիր կարող զանազանել, կ'ասէիր—ուշիդ որ մարդ է: Լուսադէմին վեր է կենում՝ տէրտէրին հրում:

—«Տէրտէր, տէրտէր, վեր կաց. երթը քոնն է. մի քիչ էլ ես աչքս կպցնեմ: Գա՛նա՛ւ. Տէրտէրը վեր է կենում, ի՞նչ է տեսնում.—մի երկայն մարդ, շորերը հագին. կողքին կանգնած: Թուրը մուքը կպչում է. մօտենում է ձայն տալիս—ո՞վ ես. ո՞վ ես.— ձայն չէ տալիս: Տանում է բերում որ մէկ լաւ չէ թրը խկացնում, երեսի վերայ փուրում, վայր է ընկնում:

ժամանոր նկատում է որ փայտե մարդ է նոր սիրտը մի քիչ հանդարտում է։ Իմանում է որ խառատի ու գերձակի մատան աղութիւնն է։ Այ, հարայ, պսո՛ւմ է նոքա այնքան շնորհք ունեցան որ Բայսպիսի աղամսորդի շինեցին. հապա ես չպէտք է կարողանամ սորան հոգի տալ, ես որ Բայսպիսի սուրբ տէրաւոր եմ։ ղլապրճ յանդմի՛ —

Այս մեր տէրտէրը այն նարսափելի ցրտո՛ւմը չորում է։ Աստուծուն աղօթք անում, աղօթք անում, այնքան աղօթք է անում, որ Սասունա՛ծ լսում է նորա ձայնը՝ այս փայտե մարդուն հոգի է տալիս։ Դառնում է իսկական մարդ, հետները խօսում, զրոյց անում — մի խօսքով կատարեալ մարդ։ Եւ զմի նոյիս, նոյաք ցրտի Սասուն տեսէ, հիմա թէ այս երեքը ինչպէս են կուռում միմեանց հետ, աղմուկ բարձրացնում։ Խառատն անում է. «այս մարդը ինձ կը պատկանի. որովհետեւ ես գնացի անտառը փայտ կտրեցի, բերի շինեցի։ Դերձակն ասում է. Ոչ, ինձ է պատկանում։ որովհետեւ ես դորա համար շոր կտրեցի, հագցրի, եթէ ոչ մինչեւ հիմա ցրտից այդպէս կանգնած չորացած կը լինէր։ Տէրտէրն էլ ասում է. Ոչ մէկիդ չի հասնի, ինձ կը հասնի. եթէ ես չտքէի Աստուծուն աղօթք չանէի, դորան ո՞վ հոգի կը տար։ Դատարկ փայտե մարդը որ հոգի չունենար, ինչի՞ն էր պէտք։

Թագաւորն ապրած կենայ, ասաց լեւոյ Արաբը, այն մարդը որին կը պատկանի։ Եւ զմի — Ի հարկէ, խառատին, որովհետեւ ամէնքից առաջ նա մտածեց, բերեց փայտից մարդ շինեց։ — Նազիր, վէզիր, ումը կը հասնի։ — Ի հարկէ գերձակին, որովհետեւ նորա համար շորեր կարեց, ցրտից աղատեց։

Թագաւորի աղջիկը էլ չդիմացաւ, միւս ծայրից ձայն տուեց.

— Այ, ձեր դատաստանը քանդուի, ի՞նչպէս նոցա կը հասնի. եթէ տէրտէրը չլինէր, այն փայտե մարդուն ո՞վ հոգի տալ կը տար — չէ որ տէրտէրին է պատկանում։

Ամէնքը մնում են զարմացած։ Թագաւորի աղջիկը խօսեց։ Թագաւորը բերում է աղջիկը, տալիս է Արաբին, հետն էլ եօթը իշաբեռ ոսկի։

Ե.

Արաբը աղջիկը վեր է առնում, գնում է տուն. եղբոր համար կերակուր եփում, պատրաստում։ Երբ եղբայրը տուն է գալիս, աղջկանը տեսնում մնում է զարմացած։ Հարցնում է. Արաբ եղբայր, այս աղջիկը ո՞ր տեղից է։

Արաբը պատասխան տուեց. Հապա, այսպէս, այսպէս, այսպէս բան պատահեցաւ. ինչպէս որ ես ձեզ պատմեցի, Արաբն էլ այնպէս պատմում է։ Արաբն ասում է.

— Թագաւորի որդին ապրած կենայ. բաւական է, ինչքան աշխատեցինք. արի այստեղից վեր կենանք գրնանք։ Փառք Աստուծոյ. հիմա էլ հօ աղքատ չենք. — ողջ լինի թագաւորի տուած եօթը բեռը ոսկին։

Երկուսով իրանց ունեցած չունեցածը հաւաքում են՝ ճանապարհ ընկնում։ Դալիս են գալիս, շատն ու քիչը Աստուած գիտէ, հասնում են այն աղբիւրը, որտեղ առաջ եղբայր էին դարձել։ Այստեղ բեռները ցած են բերում, նստում են հաց ուտում։ Հաց են ուտում պրծնում, Արաբն ասում է.

— Ե, թագաւորի որդի. դեհ արի մեզ աշխատան-

քը բաժանենք. ինչպէս որ այստեղ եղբայրացանք, այնպէս էլ հիմա այստեղ բաժանուենք:

—Այ, հոգիս, աչքիս լոյս, ինչո՞ւ բաժանուենք. ասում է թագաւորի որդին. աւելի լաւ չէ, եղբայր ենք. կը գնանք միասին էլի մի տեղ կը բնակենք:

—Ո՛չ. ասում է Արաբը, անկարելի է որ չբաժանուենք. պէտք է բաժանուենք:

Ինչքան փող էին աշխատել, Արաբը բերում է հաւասար կէս անում. մնում է աղջիկը: Թուրը քաշում է որ աղջկան էլ կէս անէ:

—Այ եղբայր, ասում է թագաւորի որդին. էլ ինչո՞ւ ես աղջկան կէս անում. այդ աղջիկը քոնն է. ես դորանից բաժին չեմ ուզում:

—Ինչ ճանաչում ես, ասում է Արաբը. թագաւորի որդի, ես այն Ոսկէ Ձուկն եմ, որ դու ափսոսացիր մորթելու և կրկին ծովը ձգեցիր: Իմ պատճառով հալոդքեզ աքսորեց, տանից դուրս արեց: Այս իմացայ՝ ես էլ ծովի միջից դուրս եկայ, դարձայ Արաբ, որ քո արած լաւութեան փոխարէնը վարձատրեմ քեզ: Ա՛հա առ. այս բոլոր փողն էլ քեզ, այս աղջիկն էլ քեզ. ես ահա՛ կրկին ծովն եմ գնում. Աստուած շնորհաւոր անէ: Իմ փառիցն էլ մի հատ քեզ կը տամ. տա՛ր հօրդ աչքերին քսիր, իսկոյն կը բացուեն:

Արաբը այն ըսպէին կրկին դառնում է առաջուայ Ոսկէ Ձուկը: Իւր փառիցը մի հատը գլխում տալիս է թագաւորի որդուն, մնաւ բարով է ասում, գնում կրկին ծովն ընկնում:

Զ.

Թագաւորի որդին բեռները կապում է, ընկնում ճանապարհ, դէպի իրանց երկիրը: Գնում է գնում, շատն ու քիչը Աստուած գիտէ, հասնում է հօր քաղաքը: Տեսնում է որ դեռ էլի այն հեռաւոր քաղաքից եկած երեւելի բժիշկը հօր աչքերի վերայ շարժարւում է: Այն ըսպէին հասնում է Ոսկէ Ձկան փարը, հէնց որ քսում է հօր աչքերին, իսկոյն ևեթ աչքերը բացւում են:

Թագաւորը իջնում է իւր գահիցը՝ որդուն նստեցնում: Բերում է այն աղջկան էլ իւր որդու հետ ամուսնացնում. եօթն օր, եօթը գիշեր հարսանիք անում: Նոքա հասան իրանց մուրազին, դուք էլ հասնէք ձեր մուրազին:

*
* *

Խ Օ Ս Ք Ի Ձ Ե Ի Ե Ր

Մէկի գլխին պատուհաս բերել.	Գլխիցը դուրս տալ.
Յաւին ճար գտնել.	Գլուխը առնել գնալ.
Առօք փառօք.	Ո՛ր ջուրն ընկնիլ.
Մէկ էլ տեսնես.	Աստծու կրակ.
Խփող խփողի լինիլ.	Կուշտ լաց լինել.
Քթի տակը ծիծաղել.	Բանը բանից անցկենալը.
Խելքը գլուխը բերել.	Գլխի ընկնիլ.
Մահաւան դուռը հասնել.	Երդուիլ, կրակն ընկնիլ.
Մեծ մեծ բրդել.	Վայ տալ գլխին.
Խելքը գնալ.	Իւր թքածը լիղել.
Խելքը գլուխը գալ.	Իմ միս կտրողին չպատահի.
Թուքը մուքը կպչիլ.	

ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

1. Կարս, 2. Գլխի շատր, 3. 4. Երկնի և աստ-
ղեր, 5. Բլիզ, 6. Լուսին, 7. Արև և Լուսին, 8. Գլխի, 9.
Շրթանի, 10. Լիցք, 11. Ականջ, 12. Երկու և Դեմ, 13.
Հասկի, 14. 15. Աչք, 16. Աչք և արտաքինի, 17.
Բերան, ականջներ, աչքեր, 18. Տարի, ամիսներ, ամսապայ օրեր,
շնչեր, ցերեկ, 19. Սնու, 20. Զին, 21. Կարկաս, 22.
Զին, 23. Խաղաղ և անդամներ, 24. 25. Ցրեմ, 26. 27.
Հրացան, 28. 29. Կրիայ, 30. 03.

ՀԱՐԿԱՆՈՐ ԴԻՏԵԼԻՔ

ՄԱՐԴԻԿ

ՀԱՍԱԿՆԵՐ.—Երեխայ (մանուկ), պատանի, երիտա-
սարգ, ծերունի, պառաւ.
ԱԶՐԱԿԱՆՆԵՐ.—Պապ, տատ, հայր, մայր, քոյր, եղ-
բայր, թոռ.
ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ.—Դպիր, սարկաւազ, քահանայ,
վարդապետ, եպիսկոպոս, կաթողիկոս.
ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐ.—Հացթուխ, դերձակ, դարբին, կօշ-
կակար, քարտաշ, հիւան, որմնադիր, ատաղձագործ.

ՄԵՐ ԱՆԳԱՄՆԵՐԸ

—Դուխ, պարանոց, բուն (իրան), ձեռքեր, ոտքեր.
ԳԼԽԻ ՄԱՍՆԵՐԸ.—Դէմք, ճակատ, քունքեր, գագաթ,
ծոծրակ.

ԴԵՄՔԻ ՄԱՍՆԵՐԸ.—Յօքեր, աչքեր, քիթ, թշեր,
բերան, կզակ.

ՁԵՌՔԻ ՄԱՍՆԵՐԸ.—Ուտ, արմուկ, դաստակ.

ՈՏՔԻ ՄԱՍՆԵՐԸ.—Աղբ, սրունք, գարշապար.

ՔԹԻ ՄԱՍՆԵՐԸ.—Կուրծք, փոր, կողեր, թիկունք, մէջք.

ԱԶՔԻ ՄԱՍՆԵՐԸ.—Բիւր, ծիածան, սպիտակոց, կոպեր
արտաքինի.

ԲԵՐԱՆԻ ՄԱՍՆԵՐԸ.—Շրթունք, ծնոտներ, լնդերք, ա-

տամներ, լեզու, քիմք, կատիկ, կոկորդ, շնչափող.

ԴԱՍՏԱԿԻ ՄԱՍՆԵՐԸ.—Ափ, մատներ.

ՄԱՏՆԵՐԸ.—Բոյթ, ցուցամատ, միջամատ, մատանեմատ,

ճկոյթ.

ՀԻՆԳ ԶԳԱՅԱՐԱՆՔԸ.—Տեսանիւք (աչք), լսելք

(ականջ), ճաշակելիք (լեզու), հոտոտելիք (քիթ),

շոշափելիք (մատների ծայրեր և մորթ).

ԿԵՆԴԱՆՆԵՐ

ԸՆՏԱՆԻ ԿԵՆԴԱՆՆԵՐ

ԽՈՏԱԿԵՐ.—Ձի, կով, էշ, ոչխար.

ՄՍԱԿԵՐ.—Կատու, շուն.

ՈՐՈՃՈՂ.—Կով, եղ, այծ, ոչխար.

ԿԱԹՆԱՍՈՒՆ.—Ձի, կով, էշ, այծ ոչխար, խոզ.

ՎԱՅՐԵՆԻ ԿԵՆԴԱՆՆԵՐ

ԽՈՏԱԿԵՐ.—Նապաստակ, ճագար, եղջերու.

ՄՍԱԿԵՐ.—Գայլ, արջ, աղուէս.

ԿՐԾՈՂ.—Նապաստակ, ճագար, դաշտամուկ.

ԿԱԹՆԱՍՈՒՆ.—Ուղտ, կապիկ, եղջերու, նապաստակ

ոզնի, չղջիկ.

ԹԱԽԱՄԱԶ ԿԵՆԻ.—Գալլ արջ, աղուէս, նապաստակ,
աղիւս.
ՀՄԵՐԱՅԻՆ ՔՆԻ ԵՆԹԱՐԿՈՒՈՂ.—Արջ, ողնի, գորտ,
չղջիկ, սարդ.

ՔԱՉՈՒՆՆԵՐ

ԸՆՏԱՆԻ.—Հաւ, բադ, սագ, հնդկահաւ.
ԼՈՂԱՅՈՂ.—Սագ, բադ, կարապ.
ԵՐԳՈՂ.—Սոխակ, դեղձանիկ, սարեակ, լոր, արտուտ.
ՅԱՓՇՏԱԿՈՂ.—Արծիւ, բազէ, ուրուր.
ՆՍՏԱԿԵԱՅ.—Ճնճղուկ, ագռաւ, անձեղ.
ՉՈՒՈՂ.—Վայրենի սագ, բադ, ծիծեռնակ, կկու, սո-
խակ, սարեակ, արտուտ.
ՉԿՆԵՐ.—Գեղարքունի, կարմրախայտ, տառեխ, կողակ,
իշխան.
ՍՈՂՈՒՆՆԵՐ.—Օձ, մողէս, գորտ, կրիայ.
ՄԻՋԱՏՆԵՐ.—Մեղու, ճանձ, թիթեռ, մրջին, մորեխ,
մոծակ, սարդ.
ՄԻՋԱՏ ՈՉՆԱՅՆՈՂՆԵՐ.—Սարդ, հաւ, բադ.
ՈՂԱՇԱՐԱՐԱՆԻՈՐ ԿԵՆԻ.—Կաթնասուններ, թռչուններ,
ձկներ, սուղուններ.
ԱՆՈՂԱՇԱՐ ԿԵՆԻ.—Միջատներ.
ՏԱՔԱՐԻՒՆ ԿԵՆԻ.—Կաթնասուններ, թռչուններ.
Չկների ու սողունների արիւնը կարմիր է, բայց սառը.
Միջատներինը՝ սպիտակ և սառը.

ԲՈՅՍԵՐ

ԾԱՌԵՐ.—Խնձորենի, տանձենի, ընկուզենի, կաղնի,
բաթրի.
ԹՓԵՐ.—Վարդի, մաւրի, մոշի.
ՀԱՅԱԲԱՅՍԵՐ.—Յորեն, գարի, կորեկ, բրինձ.
ԸՆԴԵՂԷՆ —Սիսեռ, լորիայ, բակլայ.

ՄԵՏԱՂՆԵՐ

ՀԱՍԱՐԱԿ ՄԵՏԱՂ.—Երկաթ, պղինձ, թափու եր-
կաթ, անագ, զինկ, կապար.
ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՄԵՏԱՂ.—Ոսկի, արծաթ.
ՀԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—Ուսումնարան, եկեղեցի, տպարան,
ջրաղաց, հիւրանոց, իջևան.

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԲՆԱԿ.—Տուն, խրճիթ, զորանոց.
ԿԵՆԻ.—ԲՆԱԿ.—Գոմ, փարախ, բոցն, որջ, անտառ,
փեթակ, ջուր, տերեւ.
ԿԱՐԱՍԻՔ.—Սեղան, աթոռ, բազկաթոռ, բազմոց,
պահարան, թախթ.

ԱՄԱՆԵՂԷՆ

ՓԱՅՏԻ.—Տակառ, տաշտ, խոնջայ, տեփուր.
ԿԱԻԷ.—Կուժ, դորակ, կարաս, բղուղ, (կճուճ).
ԱՊԱԿԻ.—Շիշ, սրուակ, դաւաթ, բաժակ.
ՊԱՆԶԻ.—Պղինձ (կաթոյ), թաւայ.

ՈՒՏԵԼԻՔ

ԿԵՆԴԱՆԱԿԱՆ.—Հաւկիթ, կաթ, կովի, ոչխարի,
հաւի, բադի, սագի միս.
ԲՈՒՍԱԿԱՆ.—Հաց, ծնեբեկ, կաղամբ, սոխ.
ԽՄՈՐԵՂԷՆ.—Հաց, նազուք, գաթայ, բլիթ.
ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ.—Սպաս, փլաւ, ձուաղեղ, արդանակ,
խորոված.

ԿԵՐԱԿՐԻ ՀԱՄԵՄՈՒՆՔ.—Աղ, պղպեղ, մանանեխ,
կինամոն, յիւ բրբուռ, շաքար, համեմ,
ԽՄԵԼԻՔ.—Զուր, կաթ, գարեջուր, թէյ, սուրճ,
գինի.

ՀԱԳՆԵԼԻՔ.—Վերարկու, վերնազգեստ, մուշտակ,
բաճկոն, շրջազգեստ, շապիկ, անդրաժարտիք.

ՀՈԳՆԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԻ ԶԳԵՍ.—Փարաջայ, փիլոն,
շուրջառ, սաղաւարտ, վակաս, ուրար, փորուրար, բաղպան.
ԵԿԵՂԱՅԱԿԱՆ ՊԱՏԿԱՆԵԼԻՔ.—Վարագայր, բշտ,
սկիհ, մաղղմայ, բուրվառ, խաչվառ, կերոն,
գրբակալ, ժամաշապիկ, կանթեղ, ջահ, խընկ-
տուփ.

ՈՒՍՄԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ.—Գիրք, տետրակ, գրիչ, թա-
նաք, քանոն, գրչահատ, ռետին, կաւիճ, մատիտ,
բարեգրիչ, բարետախտակ.

ԶՐԵՐ.—Աղբիւր, առու, վտակ, գետ,—Ջրհոր, լիճ ծով.
ՅԱՄԱՔՆԵՐ.—Սար, ձոր, հովիտ, բլուր, դաշտ, կղզի,
թերակղզի.

ԹԱՓԱՆՅԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ.—Զուր, սառույց, ապակի,
փամփուշտ, բարակ թուղթ, օդ.

ԱՆԹԱՓԱՆՅԱԿ.—Քար, փայտ, երկաթ, հող, թանաք,
շէտեր.—Կլոր, եռանկիւնի, քառանկիւնի, բաղման-
կիւնի.

ԳՈՅՆԵՐ.—Սպիտակ, սև, կարմիր, կանաչ, կապոյտ,
դեղին, գորշ, խարտեաշ.

ԺԱՄԱՆԱԿ.—Դար, տարի, ամիս, շաբաթ, օր ժամ,
րոպէ.

Այն բոլոր բառերը, որ գրուած են

«Է, Յ, Օ և Ռ»

տառերով:

Է.

Աղէտ	Ձէնք	Մէջք	Վէճարմամ
Այսպէս	Ընդդէմ	Կարգէս	Վէպմանամ
Ամէն	Թէպէտ	Շէկ	Վէսպանամ
Ապաւէն	Խէթ	Շէն	Վէրքորում
Բզէզ	Խէժ	Չէզոք	Վրէժագոյն
Գէթ	Ծէս	Պատուէր	Վրէպում
Գէշ	Կէս	Պարէն	Տէգ
Գէս	Կէտ	Պարտէզ	Տէր
Գէր	Հանդէպ	Պէտք	Տնօրէն
Դոմէշ	Հանդէս	Սակաւապէտ	Քէն
Դէզ	Հէգ	Սէգ	Քրէական
Դէմք	Հէն	Սէզ	Օրէնք.
Դէպի	Չէթ	Սէր	
Դէտ	Մէգ	Ստէպ	
Եղէզն	Մէկ	Վէգ	
Երէց	Մէշ	Վէմ	

Յ.

Յագենալ	Յառիլ	Յեղափոխել	Յունիս
Յախճապակ	Յամիկ	Յեսանել	Յունուար

Յածել	Յատակ	Յետ	Յուշարար
Յաղթել	Յատուկ	Յետոյ	Յոյս
Յաճախ	Յարատե	Յիմար	Յստակ
Յամառիլ	Յարգել	Յիշատակ	Յօդ
Յայտնել	Յարդ	Յիսուհ	Յօժարել
Յանդգնիլ	Յարդարել	Յիշակ	Յօնք
Յանդիման	Յարկ	Յորելեան	Յօտել
Յանկարծ	Յարձակուիլ	Յօգնական	Յօրանջել
Յանձնել	Յարմարիլ	Յոգնիլ	Յօրինել
Յանցանք	Յարուսթիւն	Յոյժ	
Յաջողիլ	Յաւելուած	Յորդորել	
Յաջորդ	Յաւիտեան	Յուղել	
Յառաջաբան	Յափշտակել	Յուլիս	

Ո.

Ակօս,	Ձգօն	Հօտ	Յօրինել Տօն
Աղօթք	Ձօր	Հօրան	Նարօտ Յօղ
Աղօտ	Թափօր	Ձօն	Նօթ Գօղ
Ամօթ	Թօթափել	Ղօղանջել	Նօսր
Անօթ	Թօշակ	ձօճիլ	Նօտր
Առաւօտ	Լօղիկ	Մօտ	Շօշափել
Արօտ	Խօսք	Մօր	Պաշտօն
Արօր	Ծանօթ	Մօրուք	Պօղոս
Բօթ	Ծնօտ	Յօգնիլ	Սօս
Գօս	Կարօտ	Յօդ	Սօսի
Գօտի	Կրօն	Յօժար	Սօսափիւն
Դրօշակ	Կօշիկ	Յօնք	Սօսիւն
Եօթն	Համառօտ	Յօտել	Տօմար
Զբօսնուլ	Հզօր	Յօրանջել	Տօսաղ

Ռ.

Ագռաւ	Առհաւատչեայ	Գրգռել	Լռել
Աթոռ	Առնել	Դառն	Խայտառակ
Ախոռ	Առնէտ	Դառնալ	Խառնել
Ամառ	Առողանել	Դաստառակ	Խոժոռ
Անաչառ	Առողջ	Դեռ	Խուռն
Անառակ	Առոյգ	Եղեռն	Խռնչել
Անառիկ	Առու	Եռանդ	Ծառ
Անձեռոցիկ	Առուոյտ	Երկպառակել	Ծառայ
Անտառ	Առտնին	Չառամ	Ծիծեռնակ
Ապառաժ	Առօրեայ	Չառանցանք	Կաճառ
Ապառնի	Արջառ	Չառիվայր	Կայտառ
Առաքատ	Բառ	Չկեռ	Կաշառ
Առած	Բառաչել	Չմուռս	Կառաւար
Առակ	Բարբառ	Չռալ	Կառափն
Առանձին	Բացառութ.	Ըմբռնել	Կառուցանել
Առանց	Բեռ	Թառ	Կառք
Առաջ	Բուռն	Թառամիլ	Կեռ
Առաստն	Բուրվառ	Թառանչ	Կնճիռն
Առաստաղ	Բռնակալ	Թափառական	Կշիռ
Առատ	Բռնի	Թշուառ	Կռան
Առարկայ	Գառն	Թոռն	Կռանալ
Առաւօտ	Գաւառ	Թռչել	Կռապաշտ
Առաքեալ	Դոռալ	Ժայռ	Կռիւ
Առաքինի	Դոռոզ	Ժառանգ	Կռնակ
Առէջ	Դռգռալ	Իսպառ	Կռնչել
Առիթ	Դռեհիկ	Լեռան	Կռունկ
Առիւծ	Գրգիռ	Լիսեռն	Կռփել

ԲԱՌԱՐԱՆ

2. Պարտեզ, փայտայել, ճանկ, ճանկոեւ, աղաւ, ջրաղաց,
սէր, տիկին, պարան, բարձ.

16. Որբ, որբանոց, աղնիւ, քաջ, գիծ, կեռաս, պտուղ,

տերև, բաժակ, թէյ, անկիւն, եռանկիւնի, ժանգ, ժանդոտուիլ, ուռ, բնակիլ, բնակարան.

17. Գլուկ, կոկ, կլոր, թաւայ, խաշուիլ մրրկուիլ տանջել, ծլել, արատ, անարատ, ստեղծել, բնական, շեղուիլ կճեպ, վիճակ, պատանի, բողբոջ, սաղարթ, արօտ, առատ, դի, չափահաս, շալակ, շալկել, անտառ, ամայ, ամայացնել, ընտրել, ընկոյզ, խոստովանել, ջուխտ, թաթ, թաթպան, զայթան, լեռ, բեռ.

18. Հիւր, հրաւերք, հրաւիրել, դահլիճ, վիճել, ախորժեխ, բրդել, հրուշակ, պղպեղ, լոբլ, հպարտ, կեցցէ, ծափահարել, յուլունք, դերձան.

19. Յատակ, տնակ, կարկատել, կրկին, շարժմունք, ցնցուիլ, փուլ գալ, բաղմել, բաղմոց, կերպարանք, գետ, բլուր, յոգնել, սարսափել, սարսափելի, արտեանունք, խորհուրդ, քննել, պատուէր.

20. Կորեկ, ուխտ, Բէգէռիջ, մանեակ, պաշտօն, յանձն առնել, խոշոր, համբուրել, հեւլ, Մասիս, Արագած, Բասեան Բիւրական, զղջալ, փսուր, տակոխ, ափ, պարիսպ, ճառագայթ.

21. Շօշափել, շօշափելք, թագ, թագաւոր, սենեակ, գանձ, պարկ, երջանիկ, ստուեր, դիզել, օտար, լուսամուտ, դէմք, օտարական, նայել, կեանք, աղաղակել, գոհ, ցանկանալ, ցանկութիւն, արշալոյս, հէնց որ, տխրել, նկատել, ննջել, ննջարան, առաստաղ, անկողին, մահիճ, մահճակալ, վարագոյր, կտաւ, բողբոջ, նորաբողբոջ, որդ, ախորժակ, շփոթուիլ, յափշտակել, ապահով, նախաճաշիկ, սով, սովա-մահ, յիւրախ, յուսահատ, պարգև, վճիտ, պապակել, պատառ, սրսկել, նիւթ, ագահ, ագահութիւն, ափ, գլխիվայր, առու, կաղմել, նամակ.

22. Զինուոր, պատերազմ, խաբեբայ, խաբեբայութիւն, ստիպել, անիրաւ, անիրաւութիւն, արմատ, արմատախիլ անել, խուրձ, որսալ, որսորդ, հուր, հրացան, հողմ, հողմաղաց, վերստ, արագ, արագագնաց, խորհուրդ տալ, հրատարակել, ներկայ, ներկայանալ, պայման, աղբիւր, թաս, երեւիլ, աներևոյթ, աներևութանալ, գանկ, միջոց, թշնամի, տանիք, հարուածել, հարուած, վնաս, վճռել, համագում

պարզունակ, խոհարար, հնարք, հրաժարուիլ, ահագին, տըրտնջալ, շնչին, փշրել, փշրանք, սայլ, սայլապան, փախչել, փախստական, գունդ, գնդապետ, կապիկ, ճգնիլ, ճգնաւոր, շաղ, փառք, փառաւոր, լեղի, լեղապատառ, քուրդ.

23. Քաւել, ճար, հոգալ, փեշ, աղօթարան, շաղ, շաղաթաթախ, պանդուխտ, ննջեցեալ, արքայութիւն, առատ, մոխիր, կրիայ, ի՜նչ, փոյթ, ռի, կեղև, ջան.

24. Դարման, ճար, ուռկան, հիանալ, արսորել, բաժին, հողածին, խառատ, երթ, փարպետ, ուրագ, հրել, տապան, թնդալ, դէք, լուսադէմ, ագամաորդի, զրոյց, աղմուկ, նազեր, վեղեր, վարձատրել, փար, գահ.

Տ Պ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ս Խ Ա Լ Ն Ե Ր Ը

Երէս	Ս Խ Ա Լ	Ո - Ղ Ի Ղ
16	Կուլէպ	Կուլէլ
19	Յայաստանի	Հայաստանի
20	Դնո: մւ	Դնում
33	Հանելուկ 11.	Հանելուկ 13.
42	Թռչում եմ	Թռչում եմ
50	Կտրկատում էր	Կտրկատում էր
54	Ծե	Ծի
58	Ննջարանի	Ննջարանի
75	Վարդապետ	Վարդապետ

Յ Ա Ն Կ

1. Հնազանդ երեխայ	13. Երկու լուսամուտ
2. Երեխան ու Կատուն	14. Ի՛նչորանես՝ քեզ կ'անես:
3. Ծնողասէր երեխայ	15. Նոր տարի
4. Ծոյլ տղայ	16. Գիրք
5. Կոյր Կատուն	17. Սխեռ և Գլուկ
6. Մի կտոր շաքար	18. Կերակուրներ և Գինի
7. Հայաստանի աստղը	19. Ասեղների գետը
8. Խրատ	20. Յորեն և Կորեկ
9. Դռնապան	21. Ոսկէ շօշափելիք
10. Երկու և մէկ	22. Վեց հոգով ամէն բան
կ'անենք:
11. Մեղքի թողութիւն	23. Պառաւի աղօթքը
12. Թռչունի—բոյն	24. Ոսկէ Զուկը

ՄԵՐ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1. ԱՆԵԿԳՕՏՆԵՐ հատոր I. 1876.	50 Է.
2. ԱՆԵԿԳՕՏՆԵՐ հատոր II. 1877	50 Է.
3. ՆԱԽԱՊԱՇԱՐԱՐՈՒՆՔ հատոր 1878	50 Է.
4. ՊՕԼՈՒԻՄՊԵՐԻԱՆ 1878	20 Է.
5. ՀԱՅՈՅ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՅԻՉ գ. տարի 1881	40 Է.
6. ՀԱՅՈՅ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՅԻՉ գ. տարի 1881	60 Է.
7. ԵՐԿՈՒ ՏՕՆԱԾԱՌ 1882	20 Է.
8. ՀԱՅՈՅ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՅԻՉ ք. տարի 1882	25 Է.

Այս գրքերը ծախուում են
 Կենդրոնական — Կովկասեան գրալաճառանոցներում:
 Իր քանիսը նաև յօրինողի մօտ:
 Գումարով առնողներին գիշում կը լինի:

2013

4078

«Ազգային գրադարան»

NL0060790

